Трибуна вільного українського слова на вільній американській землі

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Адреса Редакції і Адміністрації: "Svoboda", 81-83 Grand St. Jersey City, N. J.
Тел.: HEnderson 4-0237
УНС: HEnderson 5-8740

РІК LXIII. Ч. 31. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК П'ЯТНИЦЯ, 17-го ЛЮТОГО 1956. П'ЯТЬ ЦЕНТІВ — FIVE CENTS JERSEY CITY and NEW YORK, FRIDAY, FEBRUARY 17, 1956. No. 31. VOL. LXIII.

ФЕДЕРАЛЬНИЙ СУД УНЕВАЖНИВ ЗАКОНИ ПРО СЕГРЕГАЦІЮ В ЛУЇЗІЯНІ

Ню Орлінс, Ла. — Федеральний Суд наказав скасувати окремі школи для кольорових дітей в Ню Орлінсі, і також уневажнив всі закони в стейті Луїзіяна, які дозволяють на сеґреґацію кольорового населення від білого. Дистриктовий суддя Дж. Скеллі Райт заявив, що його наказ рекомендує Орлінській Повітовій Шкільній Раді об'єднати міські школи „з обдуманою швидкістю". Це значить, що не треба негайно касувати окремі школи для кольорових дітей, бо це може „тривати рік або й довше". Скасування всіх сеґреґаційних законів у цьому стейті сталося у зв'язку з стейтовим законом із 1954 року, який справу відділення кольорового населення віддавав в руки поліції, яка має дбати про публічну безпеку. Ці рішення суду сталися внаслідок скарги, яку вніс адвокат А. П. Тюро в імені крайового Товариства для Поступу Кольорового Населення. Всі три судді, які видали ці накази, — це уроджениці Луїзіяни. Всі вони були наименовані на теперішні становища під час президентури Геррі С. Трумана. В своєму короткому обосуванні свого вироку судді поклнкувалися на рішення Найвищого Суду ЗДА, яке уважає окремі школи для дітей кольорових батьків за незаконні. Судді заявляють, що всі федеральні, стейтові і місцеві закони мусять погоджуватися з тим рішенням Найвищого Суду ЗДА. „Внаслідок цього, твердять судді, що стейтова конституція Луїзіяни і стейтові закони цього стейту дозволяють і домагаються окремих шкіл для кольорових дітей — то ця конституція і ці закони неважні, бо вони суперечать рішенню Найвищого Суду ЗДА". Суддя Райт видав судовий наказ скасувати окремі школи для кольорових дітей, дозволяючи, щоб це скасування відбувалося „з обдуманою швидкістю", а не негайно. Суддя признає, що до цієї справи треба дуже обережно підходити, бо тут йде про скасування звичаїв, які тривали довгі роки, і які пов'язані з почуваннями людей. Тому в підході до сеґреґації треба терпеливости, вирозуміння, жертвенности і терпимости і від білого і кольорового населення. Але цей делікатний підхід не сміє жертвувати основну засаду, а саме те, що таки треба скасувати сеґреґацію у всіх ділянках, де вона існує.

Уряд заперечує твердження сенатора Саймінґтона щодо повітряної оборони

Вашингтон. — Бувший секретар летунства в уряді президента Трумана, демократичний сенатор із Міссурі Стюарт Саймінґтон критикував у Сенаті оборонну програму республіканського уряду, заявляючи, що ЗДА готові допустити до переваги совєтського летунства над американським. Саймінґтон згадував і про недостачі в продукції керованої балістичної зброї. — На думку Саймінґтона, уряд дивиться на справу оборони країни зі становища збалянсованого бюджету а не з становища безпеки країни. З Пентаґону заперечують твердження Саймінґтона, вказуючи на те, що ще уряд Трумана зменшив видатки на оборону майже на більйон долярів. Секретар оборони — Чарлз Е. Вилсон заявив, що в ділянці керованих ракет ЗДА стоять краще, як про це загально думають, бо уряд ніколи не занедбував цієї справи. Вилсон склав цю заяву після інспекції фабрик, які продукують керовані балістичні стрільна.

В Ню Йорку сконфіскували героїни на 400,000 долярів

Ню Йорк, Н. Й. — В нюйоркській дільниці Гарлем поліція під час чергового рейду заарештувала двох чоловіків і жінку — продавців героїни. Цього наркотику сконфісковано в них 110 унцій, на суму понад 400,000 долярів. Арештуванням цих осіб зліквідовано найгрізнішу в останніх роках сітку торгівців наркотиками. Заарештовані — 34-річна Ґрейс Валлільо, 23-річний Ралф Занфардіно і 34-річний Джордж Палмісрі. Поліція ввійшла в кімнату злочинців п о ж е ж н о ю драбиною, і там, на п'ятому поверсі, застала злочинців, коли вони мішали героїну з хініною та цукром. Деяку кількість героїни знайдено в автах цих злочинців, в окремих схованках, де вони її переховували. Занфардіно вже був за подібний злочин заарештований два роки тому, але йому тоді вдалося викрутитися.

В АМЕРИЦІ

● **15 лютого** у всіх римокатоликів почався піст, який триватиме до Великодня — 1 квітня. Крім Богослужб у костелах, священики посипали голови вірних попелом (звідки назва — „Попелева Середа".

● **Пані Френк Верґа** в Норвоку, Коннектикат., зателефонувала на поліцію, заявивши, що її дворічний син умирає, і вже перестав дихати. Поліцист порадив їй, як робити штучне дихання, і таким чином врятував на віддалі життя дитині.

● **Над Квантіко,** Вірджінія, під час військових вправ Корпусу Морської піхоти численні глядачі спостерігали, як високо в повітрі гелікоптери в леті постачали один одному бензину.

● **У Каліфорнії** сталося знову кілька землетрусів, які, однак не спричинили поважніших матеріяльних втрат і людських жертв.

● **Над передмістям Торонта** під час випробовування розбився новий тип літака, полетівши на вкритий снігом фармерський будинок. Згинули три американські летуни і один канадійський.

● **У Шовні,** Оклагома, 19-річний Дік Свінк відобрав собі життя, бажаючи „особисто довідатися, чи правдива теорія про реінкарнацію (переселення) душ".

● **Сенатор** стейту Мериленд, що має поважну лисину, вніс законопроєкт, згідно з яким лисі чоловіки мали б платити за стриження не 1.25 доляра, а в залежності від лисини. Цього закону домагається Клюб Лисих в місті Балтімор.

● **Адміністрація** Міжнародної Співпраці повідомляє, що Індія хоче закупити в ЗДА хлібного зерна на 1,427,000 долярів. Контракт мають укласти між 14 лютого і 31 травня. Збіжжя має бути доставлене до 31 липня. Індія платитиме своєю валютою.

● **У Сан Франсіско** однотижневій дитині Стівові Малетта дентист вирвав два зуби. З цими зубами немовля народилося, і лікар побоювався, щоб воно їх не проковтнуло. За сім місяців Стів матиме нові зуби.

● **З тюрми** в Морґентавні, Північна Каролайна, втекли два злочинці. Через дев'ять годин після втечі вони спинили на шляху зустрічного автоводія і попросили, щоб він їх підвіз. Цей автоводій був саме тим судовим урядовцем, який їх розшукував.

● **Федеральний уряд** має в своєму посіданні 21.4 відсотка всієї землі в ЗДА, яка вартує 32.5 більйона долярів. Цю інвентаризацію вперше перевела Адміністрація Генеральної Служби для Сенатської Комісії Видатків.

ВІДПОЧИНОК ПЕРЕД РІШЕННЯМ

Президент Айзенгавер із своєю дружиною перед відлетом до Джорджії, де він відпочиватиме 7 до 10 днів і де вирішить остаточно справу свого поновного кандидування.

ПРЕЗИДЕНТ ВІДПОЧИВАЄ В ДЖОРДЖІЇ

Томасвілл, Джорджія. — Президент Айзенгавер прилетів до Томасвіллу із своєю дружиною і тещею панею Джан С. Давд, де буде відпочивати, полювати на перепелиці і де має зробити рішення, чи буде ще раз кандидувати. Разом із Президентом летіли ще й такі особи: секретар скарбу із дружиною — Джордж М. Гомфрі, особистий лікар Айзенгавера генерал майор Говард Мек С. Снайдер, особистий секретар Президента Джеймс С. Гаґерті і пані Ени Вітмен, особиста секретарка Айзенгавера. Населення оваційно вітало Президента, коли він їхав через місцевості Мавлтрі і Куліджк, висівши з літака на летовищі Бейз коло Мавлтрі. В Джорджії була гарна сонячна погода, температура становила 75 ступнів, і Президент часто вставав у своєму возі, відповідаючи на овації, подібно як це він любив робити під час виборчої кампанії в 1952 році. При кінці місяця Президент має повідомити американський нарід, чи буде поновно кандидувати. — (Тим часом із Вашингтону повідомляють, що республіканський сенатор Вільям Ф. Новленд продовжує кампанію в стейтових правиборах, щоб мати кращі успіхи, якщо Айзенгавер відмовиться ще раз кандидувати). Президент має сам вирішити справу поновної кандидатури, бо він вже давніше заявив, що тільки власне відчування своєї здібности до такої важкої праці, як президентура, матиме вплив на його рішення, а не лікарський бюлетень. — Тим часом американські бірж вже прихильно зареагували на лікарський бюлетень про стан здоров'я Айзенгавера, і акції пішли вгору.

Стівенсон критикує економічну політику республіканців

Кеннебік, Вашингтон. — Демократичний кандидат на президента Адлей Е. Стівенсон промовляв на прийнятті, яке влаштували три міста Паско, Кеннебік і Річленд, і в своїй промові критикував економічну політику республіканського уряду. Він заявив, що це демократичний уряд зумів знайти добре відношення між собою і підприємцями, які дорожать чесністю. Він виступав проти того, що республіканці хвалятся „фінансовою чесністю", на дужуваючи цієї справи для партійних цілей, бо в дійсності з добробуту користають тільки великі підприємці, а не фармери і робітники та дрібні підприємці і консументи. Республіканці, твердив Стівенсон, д а ю т ь податкові знижки великим корпораціям і це називають „фінансовою чесністю". Демократичний кандидат казав, що уряд Айзенгавера зменшує видатки на оборону країни, а інші видатки збільшує.

Представник забезпеченевих компаній — проти обниження пенсійного віку жінок

Вашингтон. — Представник забезпеченевих компаній Ню Йорку Л. Крюесс, виступаючи на Сенатській Фінансовій Комісії в справі обниження пенсійного віку жінок з 65 до 62 років, висловився проти цього законопроєкту. Як відомо, Палата Репрезентантів минулого року прийняла законопроєкт, згідно з яким жінки-робітниці мали б діставати старечі пенсії після скінчення 62-ох років, а не після 65-ох років, як це є тепер. Крюесс покликувався на те, що в 1940-1952 роках вік жінки у пересічному збільшився на 12.5 відсотка, а чоловіків — тільки на 7.4 відсотка, і тому треба побільшити, а не обнизити пенсійний вік. Він також був проти того, щоб нездібні до праці особи, могли діставати старечу пенсію вже по скінченні 50-го року життя, бо тоді, — мовляв, — зростуть видатки соціяльного забезпечення, і будє багато зв'язаних з цим зловживань. Демократичний сенатор Волтер Джордж відповів Л. Крюессові, що є багато жінок, які після 60-тки не можуть знайти відповідної праці з огляду на свій стан здоров'я, і тому не можна трактувати цієї справи з того становища, на якому стоять представники забезпеченевих компаній.

Канадійці просять свій уряд допомогти їм проти американських садівників

Отгава. — Фармери Британської Колумбії звернулися до федерального канадійського уряду з просьбою допомогти їм у конкуренції з американськими садівниками та городниками. Американські імпортовані овочі й городина дешевші від канадійських, і тому канадійські фармери не можуть витримати конкуренції з американцями. Канадійці домагалися, щоб федеральний уряд скасував концесії, дані американцям, або обмежив довіз овочів і городини з ЗДА, на що дозволяє торговельний договір, укладений між Канадою і ЗДА. Канадійці твердять, що американські ціни на овочі і городину „катастрофічно" низькі.

● **Служба** Публічного Здоров'я повідомляє, що 909,000 доз вакцини д-ра Солка передано для громадського вжитку. Досі сконтрольовано 34,154,274 дози цієї вакцини.

Збройні сили СЕАТО почали свої перші спільні маневри

Бангкок. — Збройні сили З'єднинених Держав Америки на Далекому Сході, як теж збройні сили п'яти держав — членів п і в д е н н о - східного азійського пакту почали свої перші спільні маневри, в яких беруть участь армії, летунство і фльота. Метою маневрів випробувати оборонні заходи і засоби проти евентуальної червоної агресії в Сіямі. Крім ЗДА беруть участь в цих маневрах збройні сили держав: Великої Британії, Сіяму, Австралії, Нової Зеляндії і Філіппін. Пакистан і Франція вислали тільки своїх обсерваторів. Маневри триватимуть три дні і під час них будуть випробовані різні типи модерної зброї, між іншим ракети з атомовими стрільнами. Відбуваються ці маневри в різних областях Тихого океану, між іншим теж на Іво Шіма, де з'єднання американської морської піхоти перевели офензивні операції, подібні до тих, що відбулися під час другої світової війни.

У французькому парляменті знову відбулась бійка

Париж. — В середу 15-го лютого прийшло знову до завзятої бійки на п'ястуки між комуністичними і нео-фашистськими послами французького парляменту. Шестеро побитим і покаліченим послам дано лікарську поміч. Бійку спровокували „пужадисти", які хотіли внемохливити підраховування голосів у справі нелегального здобутих „пужадистами" мандатів в парляментських виборах. Тому, що комуністи є у французькому парляменті тричі стільки, що „пужадистів", то ці останні опинились „в дефенсиві". Треба було довшого часу, поки парляментарна сторожа привернула спокій на залі засідань, розділивши завзятих „борців". Поважна французька преса звертає увагу, що таке видовище, як його дав у середу французький парлямент, скріплює авторитет Хрущова з його характеристикою слабости і розкладу західної демократії.

Совєти не довіряють східньо-німецькій армії

Берлін. — Східньо-німецька комуністична армія, яка нібито вже тепер нараховує 150,000 вояків, не є поважною силою — твердять альянтські старшини, стаціоновані в Західній Німеччині. Вони запевняють, що й у головній кватирі НАТО в Парижі оцінюють східньо-німецьку армію дуже низько. Шумне публічне проголошення цих народин було тільки пропаґандивним трюком, бо вся та „армія" існувала вже давно під фірмою „народної поліції". Москва — впевняють західньо-німецькі та альянтські військовики — відмовилась від первісного пляну творити дійсно вартісну німецьку бойову формацію, бо переважило недовір'я також до комуністичного німецького війська. Велика державе, яка раніше прорідкувала ряди східньо-німецької „поліції", а тепер стосується також нової „армії", каже совєтським військовикам дивитись на ту армію, як на потенціяльних дезертирів і зрадників. Тому основною силою в Східній Німеччині все ще є 23 совєтські дивізії, які там стаціоновані. На випадок совєтського наступу на захід східньо-німецькі дивізії мали б завдання — передбачують західні фахівці — пильнувати порядку в запіллі та щонайвище дати „на показ" невеличкі військові частини, потрібні для заманіфестування, що це східні німці „визволяють" західніх німців.

Анґлія учить вояків, як поводитися в полоні

Лондон. — Англійський міністер оборони Монктон повідомив палату громад, що міністерство оборони приготовляє інструкцію, в якій було б докладно сказано, як вояки мають поводитись, коли дістануться до ворожого полону. Англійський міністер пригадав, що Совєтський Союз, ратифікуючи в 1949 році женевську конвенцію про полонених, застерігся, що та конвенція не торкається „воєнних злочинців". У корейській війні комуністи всіх полонених трактували, як „злочинців". Англія наслідує Америку, що видала в серпні мин. року інструкцію, як вояки мають поводитися у ворожому полоні.

Кекконен обраний президентом Фінляндії двома голосами більшости

Гельсінкі. — В оконечнім третім з черги тайнім голосуванні на президента Фінляндії, що відбулося в середу 15 лютого ц. р. обрано президентом 151 голосами теперішнього прем'єра фінляндського уряду Урго Кекконена. Всього двома голосами більшости він переміг свого суперника, ставленника соціял-демократичної партії, Карла А. Фаґерголма. Третім кандидатом був дотеперішній президент Фінляндії Юго Паасіківі, але він з огляду на невелику скількість одержаних голосів відпав уже в другому голосуванні. Новообраний президент Кекконен є ставленником фінляндської аграрної партії і прихильником співпраці Фінляндії з Совєтським Союзом. Його вибір інтерпретують, як перемогу совєтських намагань показати на прикладі взаємин з Фінляндією можливість „співіснування" між комунізмом і капіталістичними країнами. Протя Кекконена голосували представники консерватистів . шведської та фінляндської народних партій. Над вибором президента голосувало триста електорів. Д-р Кекконен переміг у третім голосуванні з допомогою комуністів: за ним голосувало 88 електорів з аграрної партії 56 комуністів і сімох електорів з інших партій.

Кубічек скасував стан облоги у Бразилії

Ріо де Жанейро. — Президент Хусцеліно Кубічек проголосив окремим декретом скасування стану облоги, проголошеного в листопаді мин. року після військового перевороту, здійсненого ген. Лоттом. Цим декретом Кубічек привернув 57 мільйонам бразилійського населення всі громадянські свободи, гарантовані конституцією. Скасування стану облоги — це другий з черги важливий політичний акт нового президента. Першим таким актом Кубічека було скасування часописної цензури, проголошене ним 31 січня ц. р. Пішов на ці акти Кубічек у відповідь на постійне домагання бразилійських політичних партій, щоб встановити в країні нормальні відносини і дати можливість діяти вільно тут і опозиційним політичним партіям. Найважливішою проблемою внутрішньої політики для Кубічека — це вдержати рівновагу між своїми політичними цілями і політичними аспіраціями бразилійської армії, очолюваної ген. Лоттом, який намагається впливати вирішально на політику уряду. Ген. Лотт є тепер міністром оборони в уряді Кубічека.

ФРАНКО ДИМІСІОНУЄ ДВОХ МІНІСТРІВ

Мадрид. — Голова еспанської держави і її уряду генерал Франсіско Франко димісіонував міністра освіти Руїза Гіменеза й секретаря урядової партії Фаланґа Фернандеза Куесту. Він викликав їх до своєї палати на передмісті Мадриду і там повідомив їх про причини, які продиктували йому те рішення. Обидва димісіоновані еспанські діячі були членами уряду генерала Франка від липня 1951 року. Гіменез був також президентом еспанської Католицької Акції, а Куеста був раніше міністром судівництва. Цей останній саме вернувся до Мадриду з Бразилії, де був репрезентантом еспанського уряду при інаґурації президента Кубічека. Міністром освіти призначено дотеперішнього заступника міністра Рубіо, який був професором торговельного права в мадридському університеті, а новим секретарем партії Фаланґа став Де Аррез Маґра, який вже займав те саме становище під час останньої світової війни. Ці зміни викликали велике зацікавлення в самій Еспанії і за кордоном тому, що вони стоять у тісному зв'язку з бурхливими демонстраціями мадридських студентів внутрі університету і на вулицях еспанської столиці. У завзятій бійці між університетськими студентами й членами Фаланґи на вулицях Мадриду поранено багатьох студентів, а один фаланґіст бореться у шпиталі зі смертю. Димісіонований міністер освіти буцім-то солідаризувався з ректором університету в Мадриді, який недавно публічно критикував відносини в ділянці високого шкільництва в Еспанії та вказував на опозиційні настрої серед студентства. Того ректора теж тепер димісіоновано. Часописи звертають увагу, що генерал Франко діяв, видно, під натиском публічної опінії, невдоволеної з теперішніх відносин, і тому передбачують взагалі поважніші зміни в цілій внутрішній політиці в Еспанії.

Мао Тсе-тунг прославляє СССР і „товариша Хрущова"

Москва. — Мао Тсе-тунг, „президент" Китайської „Народної" Республіки, називаний „китайським Леніном", надіслав листа до 20 З'їзду Комуністичної Партії СССР, в якому заповідає „перемогу у цілому світі соціялістичного табору, що його очолює Совєтський Союз". Він прославляє у своєму листі комуністичну партію СССР з її Центральним Комітетом, „у проводі якого стоїть товариш Хрущов". Мато Тсе-тунг підтримує головну господарську тезу Хрущова, що центр уваги в плянуванні економіки комуністичних держав повинен далі бути присвячений важкому, промислові. Листа Мао Тсе-тунга відчитав перший комуно-китайський віце-прем'єр маршал Чу-тег, що очолює комуно-китайську делеґацію на з'їзд московських комуністів. У дальшому ході того з'їзду промовляли перший секретар Ленінградського партійного комітету Козлов, головний редактор „Правди" Шепілов і партійний скарбник Москальов. Цей останній нарікав, що тільки 73 відсотки партійних членів своєчасно сплатили в останньому році свої членські внески, що партійний секретаріят є засипуваний анонімовими „очорнюючими" скаргами проти партійних достойників та що впродовж останніх двох років „зникли" 2,000 партійних документів.

Франція вирішує проблеми Альжиру й Марокка

Париж. — Французький уряд нараджувався вже над конкретною програмою розв'язання політичної кризи в Альжирі. Прем'єр М о л л е, який — як пишуть часописи — очевидячки стояв ще під враженням демонстрацій, що відбулись проти нього з його приїздом до Альжиру, поручав розпочати в Альжирі від соціяльно - економічних реформ, а політичні реформи переводити в часі, коли дещо заспокоїться теперішня запальна атмосфера в Альжирі. Віце-прем'єр Мендес-Франс буцімто не поділяє того становища і домагається негайних реформ. Водночас у Парижі розпочались офіційні наради з прибувшим туди султаном Марокка Бен Юсефом. На бенкеті, що його видав в його честь французький президент Коті, султан заявив, що підставою для дальших французько - мароканських взаємин повинно стати скасування договору з 1912 року про французький протекторат над Марокко, проголошення незалежности Марокко та новий договір про тісний союз Марокка з Францією і французьку фінансову та технічну допомогу тій країні.

В СВІТІ

● **Альжирський** автономний „парлямент", який насправді є дорадчим тілом французького генерального резидента, зійшовся в останній понеділок 13 ц. м., після перервання сесії в листопаді минулого року. Десять арабів-членів цієї репрезентації зреклися своїх мандатів на знак протесту проти французького режиму, а інші загрозили, що зречуться також, якщо до 4 березня ц. р. Франція не визнає незалежности Альжиру. У цьому „парляменті" по 60 репрезентантів мають 8 мільйонів арабів і 1 мільйон французів. Саме ця „рівність" викликала криваву арабську партизанку.

● **Прем'єр Бен Ґуріон** має також клопіт з опозицією в ізраїльському п а р л я м е н т і. У зв'язку з домаганням урядовців та різних професіоналістів на державному етаті про підвищення платні — крайні націоналісти й комуністи висловили Бен Ґуріонові вотум недовір'я. Бен Ґуріон виграв 58 голосами проти 29. Під час цього відбулася гостра виміна слів.

● **Вірменська** Православна Церква в СССР з приказу Москви вислала свого патріярха до Бейруту, столиці Ливану, на вибір вірменського патріярха для Близького і Середнього Сходу (поза СССР). Вірменська Церква поділена на два патріярхати від 15 сторіччя, а місце патріярха в Ливані вже три роки не обсаджене. Виславши до Ливану „свого" патріярха, Москва намагається скріпити свої впливи на Середньому Сході також через православних вірмен. Це викликало сильний спротив.

● **Совєтський уряд** погодився на американську пропозицію, згідно з якою, поки існує в ЗДА закон про обов'язок всіх приватних чужинецьких відвідувачів відтискати пальці при одержуванні американської візи, совєтські „туристи" зможуть приїздити, як урядові особи (якими вони насправді є), отже до них не стосуватиметься цей припис іміґраційного закону.

● **У Східній Німеччині** проголошено п'ятирічку, яка — за пляном, уложеним на папері — має збільшити в 1960 році промислову продукцію на 50% в порівнянні з 1955 роком. Дотеперішні господарські пляни німецьких комуністів так виразно завели, що інші сателітні держави й Юґославія уважають підписані з Східньою Німеччиною торговельні договори за фікцію — пишуть часописи.

● **Хоч англійський міністер** колоній Леннокс - Бойд заповів, що англійці будуть заглушати передачі грецької радіовисильні в Атенах на Кипр з уваги на нацьковуючий і підбурюючий характер цих передач, проте досі цього не робиться і атенське радіо щоденно закликає кипрських греків до боротьби проти Англії. Англійці сподіваються, що таки прийде до порозуміння з кипрським архиєпископом М а к а р і є м, і тоді грецькому урядові буде незручно пропаґувати терор проти Англії.

СВОБОДА SVOBODA
Український щоденник UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.
Entered as Second Class mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J., on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.
За кожну зміну адреси платиться 10 центів.
За оголошення редакція не відповідає і не зобов'язується повертати незамовлені матеріяли.
Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

СЛОВО ЗА АЙЗЕНГАВЕРОМ

Лікарі, основно перевіривши стан здоров'я президента Айзенгавера, видали свою опінію: коли мова про здоров'я Президента, то воно не становить жадної перешкоди для поновної його кандидатури на найвищий уряд в країні. Очевидно, що лікарі не можуть дати жадної гарантії щодо довжини життя і ступня працездатности президента Айзенгавера в майбутньому. Такої ґарантії не можна дати жадній людині в жадному віці. Але, в межах можливостей наукової передбачливости, лікарі вважають, що президент Айзенгавер задовільно видужав із минулорічної серцевої недуги і має вигляди на те, щоб нормально жити і працювати ще п'ять, десять або й більше років.

Значить, тепер — слово за президентом Айзенґавером. Загально сподіваються, що Президент це своє слово скаже до кінця цього місяця. Досі в багатьох своїх заявах і коментарях на тему поновної кандидатури Президент підкреслював у першу чергу, що рішення в цій справі він може винести тільки сам, керуючись радше тим, як сам себе почуває, а не тим, як про його здоров'я говорять лікарі, і що головним арґументом у цьому рішенні буде не його особа, але добро країни.

Тим часом, справа поновної кандидатури Айзенгавера вже давно перестала бути його особистою справою, і нею цікавляться в найвищій мірі однаково, як його республіканські однопартійці, так і демократичні опоненти. Голос публічної опінії в цій справі віддзеркалює журнал „Ю. С. Нюз енд Ворлд Ріпорт" у виданні на 17-го лютого, видвигаючи в редакційному коментарі такі цілком логічні арґументи: сама людина не тільки не вибирає себе президентом, але навіть не перерішує своєї кандидатури, на яку тільки погоджується, а в одному й другому випадку рішають виборці. Крім того, бувають ситуації, коли людина не може відмовитись від публічної служби, як, наприклад, не може відмовитись вояк від висилки його на війну в обороні країни. З таких міркувань виходить логічний висновок, що, після останнього лікарського свідоцтва ,президент Айзенгавер не має права відмовитись від кандидатури і повинен залишити народові рішення про те, чи може він кандидувати і опісля — чи може бути президентом.

Свою опінію висловили лікарі і публіка. Тепер слово за Айзенгавером. Цього слова очікує не тільки Америка, але й увесь світ.

НОВИЙ ДИКТАТОР

Саме в той час, як американський нарід на всі лади обмірковує і приготовляється до вибору людини, яка впродовж наступних чотирьох років очолюватиме та виконуватиме „владу народу, через нарід і для народу", в Москві виступив новий диктатор, який має свою власну владу, без народу і проти народу, — владу, яку виконуватиме так довго, як довго сам собі або хтось інший не скрутить йому голови. Доказ своєї диктаторської влади дав — згідно з оцінкою західніх спостерігачів і коментаторів — горезвісний Нікіта Хрущов своєю кількагодинною промовою на 20-му з'їзді Комуністичної партії СССР, що саме тепер відбувається в Москві.

Очевидно, що сама промова Хрущова не має жадного практичного значення, як не мають його і всі інші совєтські словесні виступи, твердження, обіцянки і навіть „урочисто" підписувані договори. Все це — чиста пропаґанда, усні заяви якої заперечується, а написані рветься без жадних скрупулів, відповідно до обставин і потреб, а в першу чергу залежно від химери диктатора. І якщо вже за те когось карається, то тільки Богу духа винних невільників. Хрущов наплів багато всіляких пропаґандивних слів про внутрішню і закордонну політику совєтської диктатури, повторив багато обіцянок і погроз ,які західня преса з інформаційного обов'язку реєструє, але до яких не прив'язує більшої ваги.

Все ж таки тон виступу Хрущова та деякі його твердження привели західніх коментаторів до висновку, що виступав уже він в ролі Сталіна, себто безспірного диктатора, хоч ще й з закраскою „рівнішого між рівними" іншими змовниками з диктаторської кліки в Кремлі. Цей висновок роблять західні спостерігачі головно на тій підставі, що Хрущов наважився заперечити марксистсько-ленінську догму про неминучість воєн і революцій для встановлення комуністичної диктатури в поодиноких країнах, як і про неминучість „останнього, рішального бою" між комунізмом і капіталізмом. Очевидно, що на офіційне заперечення тверджень таких божків, як Ленін і Сталін, може в Москві відважитися тільки той, хто має амбіцію сам таким божком стати. З цього й висновок, що Хрущов уже вступив на опорожнене Сталіним місце, або щонайменше на це місце сміливіше від інших вступає. Значить, диктатори в Кремлі ще не перевелись, отже, назрівають нові злочини й загрози, з диктатурою зв'язані.

СПІР ТРУМАНА Й МекАРТУРА ЗА КОРЕЮ

У другій частині своїх споминів, друкованих в останніх двох тижнях у „Ню Йорк Таймсі" і „Лайфі", кол. президент Труман вияснює причини, чому він димісіонував генерала МекАртура із становища головного команданта збройних сил ОН і ЗДА на Далекому Сході. При цій нагоді він заторкує взагалі різні подробиці, зв'язані з Корейською війною, які по нинішній день є предметом історично - аналітичних дослідів та політичних міркувань, актуальних для сучасної і майбутньої міжнародної ситуації. Бо ж проблема Кореї все ще не розв'язана, Корея все ще поділена на північну комуністичну й південну вільну частини; у північній частині комуністи, порушивши брутально постанови договору про перемир'я, вже збільшили втроє свої сили і далі їх побільшують, загрожуючи новою аґресією, а комуністичний Китай обернув Північну Корею у свою колонію. І тому завваги Трумана викликали голосний відгук у міжнародному політичному світі, а ще більший розголос набрала ця справа після реакції генерала МекАртура який гостро відповів Труманові на сторінках того ж „Лайфу", оскаржуючи колишнього президента в тому що задля вибілення своїх помилок він подав цілу низку фактів неточно, а то й невірно.

Спір між Труманом і МекАртуром тривав майже від самого початку вибуху корейської війни, 25 червня 1950 року, бо вже й тоді політичні кола у Вашинґтоні мали претенсію до МекАртура, що його розвідка не попередила про концентрацію червоних військ над північним кордоном, що проходив уздовж злощасної 38-ої паралелі ,за якою в Ялті поділено ту країну, не поцікавившись її власною думкою про це. Під натиском червоних кволі південно - корейські сили, яких щойно почала вишколювати американська військова місія, що нараховувала 500 осіб (американські війська відкликано рік раніше), відступили аж до південно - східнього краю Корейського півострова, де створили мостовий причілок, обороняючись проти ворога, що намагався зіштовхнути їх в море. Щойно 15 вересня 1950 року почалась американська контрофензива, сполучена з бравурним висадом військ в порті Інчон далеко позаду червоних військ. 24-го листопада МекАртур приступив до останньої фази війни, заповівши вже її переможний кінець і можливість частинного відкликання американських військ з Кореї на найближче Різдво. А через два дні після цього 200,000 китайських комуністів переступили з півночі річку Ялу, яка відділяє Корею від Манджурії. МекАртур кількакратно домагався дозволу бомбардувати китайські бази в Манджурії. Труман строго заборонив йому це. Труман скаржиться, що МекАртур раз-у-раз виявляв непослух йому, як зверхній владі. критикуючи публічно, в пресових інтервю та промовах політику Вашинґтону. Тоді, коли Труман запропонував комуністам переговори про перемир'я, МекАртур видав заклик до комуністичних військ, щоб вони піддалися, заповівши новий наступ. Тоді Труман, добачивши в цьому явне протидіяння його політиці, димісіонував МекАртура і призначив на його наступника ген. Риджвея. Сталося це 11-го квітня 1951 року. Труман підтримує тепер тодішнє своє рішення, як правильне, арґументуючи, що збомбардування в н п а дових комуністичних баз привело б до третьої світової війни, бо, мовляв, Совєти не залишилися б невтральними. На це відповідає МекАртур: Китай і так заанґажувався в Корейську війну всіми своїми господарськими та військовими ресурсами, і вже велася „повна війна" з ним. А Совєти, твердить МекАртур, — не приступили б до війни, бо війна для СССР на Далекому Сході була б убивчою, і, крім того, московські большевики завжди воліють воювати руками своїх союзників, а не власними. 10-го липня 1951 року вперше почались у Кесонґу перемирчі переговори, закінчені в Панмунджом 27-го липня 1953 р. договором, що досі зобов'язує.

У теперішній полеміці між колишнім президентом і переможцем над Японією є ще нові сенсаційні моменти. Ген. МекАртур твердить, що відкликано його не тому, що він різнився з Вашинґтоном у поглядах на стратеґію і її політичні наслідки, а тому, що був принципово проти угодівства з комуністами і настоював, щоб у Вашинґтоні „розпочали розправу проти зрадників, щоб зламати шпигунську організацію, яка була відповідальна за викрадення моїх (МекАртура) найтайніших рапортів".

МекАртур не піддає й під найменший сумнів глибокого патріотизму самого Трумана і державної вартости демократичної партії, яка була тоді при владі, проте стверджує, що вони не змогли протидіяти інфільтрації комуністів в державному апараті, якій допомагали такі факти, як відомий вислів Трумана про „червоних оселедців", що ними ніби страшиться американський нарід. Ген. МекАртур твердить, що катастрофу в Кореї спричинило те, що про пляни Вашинґтону він, МекАртур, знав менше, аніж знали комуністи в Москві і Пейпінґу. Він твердить: китайські комуністи тільки тому наважились встрянути в Корейську війну, що вони напевне знали, що Вашинґтон і Лондон не рухатимуть манджурської території. Інакше, мовляв, китайці ніколи не пішли б на воєнний риск, бо вони знали, що Америка, вівши війну без ніяких обмежень, мусіла б ту війну виграти і червоний Китай розторощити. Вони стали такі відважні тільки тому, що англійські шпигуни-дипломати Меклін і Бурджес, які саме кілька днів тому „виринули" в Москві, передали були Москві ту стратеґічно - політичну тайну альянтів. МекАртур твердить: „нема нічого, що могло б у війні заступити перемогу", і тому гостро критикує перемир'я в Кореї, заініційоване ще Труманом.

Нема сумніву, що в політиці у відношенні до Кореї зроблено цілу низку трагічних помилок: 1. поділено її і без найменшої потреби допущено на її терен москалів, які ніколи раніше там не були, 2. передчасно відкликано з Південної Кореї американські війська, повіривши на слово большевикам, що вони мають „мирні" інтенції, 3. не розбудовано як слід військової розвідки, що інформувала б про рухи і пляни червоних, 4. не поведено війни в Кореї так, як це радив МекАртур, 5. наставлено себе заздалегідь на замирення з комуністами ,а не на знищення їх, 6. легковажено небезпеку комуністичного шпигунства, наслідком чого ворог знав найбільші таємниці військового й політичного плянування, 7. заведено самих себе, Америку й її союзників, у сліпий кут, в якому не було вже місця для перемоги, а лишилося тільки місце для компромісового перемир'я, яке погрожує світові новою війною.

Слабою сторінкою споминів Трумана є, власне, впертість, з якою він обороняє всі свої тодішні постанови та дії і нехіть признатися до будь-якої помилки ,дармащо з нинішньої перспективи ті помилки є історичною істиною.

ШОСТА П'ЯТИРІЧКА

Факт, що проголошення совєтських п'ятирічок в'яжеться з з'їздами компартії, має свою причину і ціль. П'яту п'ятирічку проголошено 12 жовтня 1952 р., а щойно на 19-му з'їзді компартії, який відбувся через 21 місяць після того, її врочисто проклямовано і затверджено. Шосту п'ятирічку проголошено 15 січня 1956 р., а помпастично і „одноголосно" затвердять її незабаром на 20-му з'їзді компартії.

Це в'язання п'ятирічок із з'їздами компартії має задокументувати значення партії, і дати матеріял для барабанної пропаґанди не тільки в совєтській пресі та пресі її сателітів ,але й в пресі вільного світу.

З коментарів центральних московських часописів з приводу проголошення пляну шостої п'ятирічки виходить, що головним принципом цієї імпрези є політичний момент, особливо в тому місці ,де говориться, що Совєти випередять „капіталістичні країни" в ділянці продукції, зокрема атомової. Також господарські напрямні на роки 1956 - 1960 виявляють більше політичних моментів внутрішнього характеру ,як мало це місце в попередніх п'ятирічках. І це зрозуміло. Бо в господарській ділянці остання п'ятирічка зазнала невдачі, зокрема впала значно видатність праці. Також заплановані „соціялістичні будови" зазнали повної невдачі. Назвати хоч би заплановане лісонасадження в степових смугах України або будову 1,100-кілометрового каналу з Аму-Дар'ї до Каспійського моря, чи заводнення теренів між Волгою та Уралом.

Проклямація, яку проголошено з приводу шостої п'ятирічки, говорить аж надто ясно, що найбільшим ворогом усіх п'ятирічок є невільнича праця та сполучений з нею терор. Бо слова, якими вона закінчується, а саме „успішне виконання п'ятирічки рішатимуть люди, робітники, селяни ,інтеліґенція, жертвенна та геройська праця яких..." — не ворожать нічого доброго. Це на людській мові — посилений тиск та терор над цими саме людьми, про яких говорить проклямація. В зв'язку з цим обчислено в „пляні", що видатність праці в рр. 1956 - 1960 мусить піднестися в промисловості найменше на 50%, у будівництві — на 52%, в транспорті — на 34-40%, а в радгоспах — на „коло" 70%. „Ще більше зростання видатности праці мусить бути в колгоспах" — однак ніяких чисел про це не подається, хоч підкреслюється, що „продукція сільського господарства повинна подвоїтися". Для пропаганди та залякування вільного світу подає „плян" (уперше в історії п'ятирічок) числа з ділянки промисловости. Річна продукція сталі в 1960 р. має становити 68.3 мільйона тонн, прасованої сталі — 52.7 млн. тонн, заліза — 53 млн. тонн, вугілля — 593 млн. тонн, а нафтових продуктів — 135 млн. тонн. В порівнянні з 1955 р. це є зростання на 150-190%. А вже щодо продукції цементу, то в 1960 р. мусить вона піднестися на 245%, причому головно на азійських територіях, зокрема в Казахстані — восьмикратно. В зв'язку з цим 20 січня ц. р. створено в Казахстані відповідне міністерство. З цього виходить, що Совєти переносять свою важку промисловість до центральної Азії.

Як бачимо з наміченого „пляну" шостої п'ятирічки, Ахіллевою п'ятою в совєтській економіці є колгоспи, тобто селянство, яке ніколи не погодиться на ролю московсько - комуністичного наймита. А зокрема селянство України.

Нестор

ПРОБЛЕМИ ДЕМОКРАТІЇ В АНГЛІЇ

Лондон, 7 лютого 1955. — Зміна в проводі Партії Праці, після зречення Еттлі, дала привід до нових дискусій між визначними діячами партії — в пресі і в промовах. Голову парляментської фракції Партії Праці Г. Ґейтскелла обрано великою більшістю голосів. На це місце претендував ветеран Партії Праці Г. Моррісон. Свою кандидатуру на провідника партії ставив А. Беван, але без успіху. Беван хотів бути хоч заступником лідера Партії, але й у цих виборах не зібрав достатнього числа голосів. Може бути, що ці дві поразки були причиною виступу Бевана з промовою 5-го лютого в Манчестері, в присутності діячів Партії Праці, які видають свій тижневик „Трібюн" у Лондоні.

Беван показав себе не раз „страшною дитиною" (infant terrible), що безоглядно вибалакує „родинні таємниці". В своїй манчестерській промові посол Беван пішов далі: він поставив під сумнів потребу партійної дисципліни взагалі. Йому не подобається, що партійні фракції, перед дебатами в парляменті, сходяться на таємні наради, обговорюють усі справи, визначають промовців і наперед рішають, як члени партій будуть у парляменті голосувати. „Це не демократія, а змова" (конспірація), — проголосив Беван у Манчестері.

Кожний, хто знає механіку модерної демократії, скаже, що Беванова критика безпідставна і шкідлива. Коли б фракції партій у парляментах не в'язали своїх членів дисципліною (про це рішає більшість членів кожної фракції), то настав би хаос у політичному житті. Тоді члени урядової партії могли б голосувати проти власного уряду, і його повалити. Взагалі, коли б іти за порадою Бевана, то в парляменті зникли б межі, між партіями, а створився б „політичний калейдоскоп" з його несподіваними комбінаціями.

Модерна демократія, на відміну від демократії примітивної, заснована на передачі прав від виборців їх заступникам (послам) у парляментах та в інших політичних органах. Але й фракція в парляменті мусить мати керівний орган, який підготовляє рішення і дбає за узгіднену працю членів парляментської фракції. Цей провід опозиційної фракції зветься в лондонськім парляменті „кабінет у затінку" (shadow cabinet), бо це в зародку майбутній уряд, коли б вибори дали більшість тепер опозиційній партії.

Беван забув, що модерна демократія елітарна: в ній рішає народ вільним голосуванням, якій партії має належати влада в державі, але після виборів особи, що одержали довір'я народу, мають вільну руку діяти аж до нових виборів. Коли вони не сповнюють надій своїх виборців, то на нових виборах громадяни висловлюють довір'я іншим особам: так робить пацієнт, вибираючи іншого лікаря ,коли втратив довір'я до того, що лікував його перед тим.

Посол Партії Праці Кроссман торкнувся цієї самої теми з іншого боку. В новій брошурі — „Соціялізм і новий деспотизм" автор вказує на небезпеку для індивідуальної свободи громадян від бюрократії професійних спілок. Коли державна бюрократія має в руках націоналізовану промисловість, вона, творить владущу верству, яку трудно контролювати. Кроссман переконаний, що зосередження більшої влади над господарством країни — неминуче. Але він хоче, щоб влада була відповідальна перед громадянами і щоб індивідуальна свобода громадян не була порушена бюрократією.

П. А.

КВІТКИ З СЛЬОЗАМИ...

Квітки з сльозами,
Сльози з квітками
Не розлучаються, сестро, ніколи.

Скроплюють сльози
Пишнії рожі,
Свої розкішні, величні престоли.

Благоухають,
Землю вкрашають
Пишні престоли праведних сліз
[— рожі.

Їм же відрада,
Вища награда —
Чисті та щирі, та праведні
[сльози.

ПАНТ. КУЛІШ

НА ТЕМИ ДНЯ

СПРАВЖНІЙ ДОСТОЄВСЬКИЙ

З нагоди 75-річчя смерти російського письменника Федора Достоєвського американська преса заповнена похвалами його літературних творів, а одночасно з тим велика частина тієї преси намагається зовсім безкритично зробити з Достоєвського борця за вселюдську культуру і свободу людини. Радіо „Визволення" навіть зорганізувало цілий цикл радіопередач за „залізну заслону, з метою, нібито, роз'яснити совєтським росіянам справжній сенс творів Достоєвського. Для цієї акції змобілізовано навіть професорів американських університетів. Ця акція вже зустріла відсіч з українського боку, доказом чого може бути надрукований в щоденнику „Нюарк Івнінґ Нюз" (з п'ятниці 10-го лютого ц. р.) лист С. Гординського до редактора тієї газети, який тут подаємо в українському уперекладі:

„Пане: — Кожен, хто ознайомлений з творами Достоєвського, буде немало здивований заявою проф. Лайонела Триллінґа з Колумбійського Університету, що Достоєвський „не служив нічийій партії, і нічийій ідеології, і не був нічиїм 'лакеєм" (Нюарк Нюз, 31 січня).

„Виглядає, що проф. Триллінґ читав твори Достоєвського не дуже уважно, особливо його „Дневник". Тут Достоєвський показується виразним прихильником російського імперіялізму і його ідеологом. Він вимагає, щоб Росія зайняла від турків Константинопіль, бо „Константинопіль швидше чи пізніше мусить бути наш". Він ненавидить Англію і „стару Европу", він ненавидить усі европейські народи, що допомагали визволитися балканським слов'янам, бо ті слов'яни могли б стати вільні без російського нагляду. Він ненавидить і самих слов'ян, називаючи їх зневажливо „народиками" (інфантильними народами), і він висміває можливість того, що, наприклад, болгари можуть мати свою власну конституцію і парлямент. Врешті, він також і антисеміт, він пише про жидів, „які тепер розплодилися у великому числі в нашій країні", і він інсинуує, що американські негри були звільнені з неволі тільки з тією метою, щоб перейти в неволю іншу — жидівську.

„В одному місці свого „Дневника" Достоєвський пише, що Західній світ нічогісінько не розуміє в російських справах, він зрозуміє їх щойно тоді, коли вже буде запізно. Ці слова не повинні бути забуті. Достоєвський є безперечно великий російський письменник, але я побоююсь, що проф. Триллінґ і Радіо „Визволення" надаремно витрачають свій коштовний час, вияснюючи совєтським росіянам справжнє значення ідей Достоєвського. Вони знають їх прекрасно самі, бо імперіялістична ідеологія Достоєвського є також їхньою.

С. Гординський".

При цій нагоді варто згадати, що ілюстрований журнал „ЛУК" з 21-го лютого (4 млн. накладу) помістив також листа С. Гординського, в якому він спростовує деякі невірні твердження судді Найвищого Суду Вільяма О. Доґлеса, висловлені в його статті про його поїздку до СССР.

Іван Смолій

ЗРАДА

(Оповідання)

(13)

Юрівський оглянувся з недовір'ям. Але в дверях стояла справді Валя Симоновна в жакетці і синьому береті. Вона йшла прямо до нього, усміхнена ,ніби нічого не сталося. Потім зупинилася збентежено, бо Юрівський відвернувся від неї й понурив голову.

— Добрий день, Алєксєй Дмитрович! — голос Валі звучав дзвінко, ніби весело. — А оце мій добрий Павло Іванович. Що ж це він робить тут? — Ти арештував його, чи що?

— Само собою, — потвердив Єгоров, не змозгнувши.

— За віщо?

— Та ж він хотів убити тебе.

— Що це ти, Алєксєй? І зовсім ні.

— Як же ж так? Я надійшов випадково, чую крики. Заходжу ,дивлюсь, лежиш без пам'яті, а Павло Іванович над тобою, анче божевільний, піднїс руки, мабуть, щоб добити.

— А що ти скажеш, — засміялася Валя, — що ти скажеш, коли я посвідчу, що Павло Івонович тут ні при чому, що це я сама впала. — Так, так. А Павло Іванович стояв наді мною, не знаючи, що робити.

— Ти сама впала? — здивувався Єгоров. — Від чого ж?

— У мене таке трапляється інколи. У випадках надмірної афектації .

— Справді оригінально! — заскалив око Єгоров. — І майже імовірно.

— І ти не матимеш проти Павла Івановича ніякого закиду. Я домагаюся негайного його звільнення.

Вони обоє замовкли, не спускаючи очей з Юрівського.

— Ви даремно граєте всю цю комедію, — промовив той по хвилині.

— Яку комедію, Павле Івановичу? — Валя підійшла ближче, намагаючись заглянути йому в очі, весела і радісна.

Юрівський глянув на неї, її закоханий погляд видимо збентежив його і він поспішно відвернувся.

— Мені здається, вам ніколи говорити про комедію, — продовжувала лагідно Валя. — Ви бачите, в якому ви положенні.

— Я добре бачу, в якому я положенні, — потвердив Юрівський.

— Я хочу допомогти вам всіми силами.

— Дякую, але... я приневолений відмовитися від вашої допомоги...

— Я здивована. У ваших словах, у вашому погляді відчуваю неприхильність і ворожість.

— Ви не помилястеся. Всю щиросердність, що зродилася за час нашої спільної праці, ви знищили одним ганебним вчинком.

— Яким ганебним вчинком, Павле Івановичу?

— Ви прекрасно знаєте, про що мова, — вирівнявся Юрівський. — Але якщо ви уявляли собі, що по цьому всьому займете місце тієї, що її усунули підступом, так ви помилилися. Ви знищили родину, розділили. Навіщо? Щоб вити власне кубло? Грубо й наївно плянували ви, Валя Симоновна. Єдине почуття на вид вашої особи — це болюча образа. Ви безсоромна інтриґанка.

— Павле Івановичу! — скрикнула Валя.

— Стривайте! — перепинив її Юрівський. — І ваш вчинок тим ганебніший, що ви використали моє довір'я. Я завжди вірив у шляхетність людини, і тим більше моє розчарування, що я помилився щодо вас.

— Ви не помилилися, Павле Івановичу .

— Ні, я помилився гірко. Ідуть собі, лишіть мене.

Валя замовкла вражена.

— В такому випадку я приневолена пригадати вам мої слова: ми не сміємо бути ворогами. Ви уявляєте собі, які наслідки мало б це для вас, коли б ми стали... ворогами? — запитала вона.

— Уявляю собі. І не думаєте ,що змусите мене через цю всю історію бути вашим приятелем.

Валя курила, затягуючись глибоко димом і нервово прикусуючи губи. А Єгоров, що досі прислухався всьому уважно, не зводив з неї очей. Це збільшувало її нервозність.

— Чого так дивишся на мене? — запитала вона.

— Нічого! — засміявся Єгоров. — Слухаю вашу розмову і думаю ,що ви повинні продовжувати її, бо стає цікавою. Я прямо заінтриґований .Якісь секрети між вами, виходить. Їх зрада мала б поважні наслідки для Павла Івановича. Якась історія. Яка це історія, Валя Симоновна? Ти повинна висловитися, щоб у мене не лишилося жадного сумніву, а може й підозріння.

Валя не витримала його погляду. Гарячий рум'янець набігав злегка на її обличчя. Нараз відчула вона те, чого ніколи не зазнала в зустрічах з Єгоровим. Почуття страху огорнуло її непоборно. Перед нею не веселий Алєксєй Дмитрович, перед нею — чужа людина. Кілька неприхильних слів Єгорова шкільному начальству — і не буде її роботи. А він уже наче підозріває. І все через людину, якій вона не тільки байдужа ,а ненависна! От і заплуталася...

— Нічого мені висловлюватися, — заговорила вона удавано весело. — Нехай Павло Іванович говорить. Ти запитай його, хто був у них ввечері, коли я приходила з Хведором.

— Ви повинні відповісти! — звернувся Єгоров до Юрівського.

— Нікого не було.

— Дивно! Тоді, Павле Івановичу, я приневолена посвідчити, що хтось у вас був. Бо годі повірити ,щоб ви самі впоралися з Хведором.

— Говори, Валя, говори, — озвався Єгоров, коли Юрівський не відповів нічого.

— Я й говорю. Хтось у них мусів бути. І Хведорові так здавалося. Тому він і вернувся під їх квартиру, покинувши мене. А я пішла за ним здалека, бо хотілося знати, що воно. Нараз чую крик. Наче Хведорів. Та тільки раз крикнув. І якісь тіні, шамотня у темряві. Я спереляку втекла...

— Он як! — мовив Єгоров. — Ми дійшли майже до клубка. Ну, хто ж там був у вас, Павле Івановичу? І що зробили ви з Курбаком? Мовчите? Не багато вже поможе ваша мовчанка. Валя Симоновна, ти наблизила нас до мети. Я доповню твій протокол. А найкраще, ходім, поговоримо про все основніше.

*

Вони вийшли обоє. Довго тягнулася самота, тривожне вижидання. Потім нечутно ввійшов Бубенко. Він згасив сліпуче світло, спрямоване на Юрівського, сховав пляшку, розщібнув мундир.

— Сядьте вільно! — промовив він.

У його голосі було стільки тепла й співчуття, що Юрівський звільнився вмить зі штивної пози і глянув на Бубенка з безмежним здивуванням.

— Якщо бажаєте курити, будь ласка, папіроса перед вами, — продовжував Бубенко .Тут вода, ви спраґнені.

ЛІТЕРАТУРА МИСТЕЦТВО РОЗВАГА

ЩО ТРЕБА ВІТАТИ

Друга виставка мистецьких праць — малярство, скульптура і графіка — членів Товариства Молодих Мистців, як теж зв'язаний з відкриттям цієї виставки Літературно-Мистецький Вечір, що відбувся в п'ятницю 10 лютого ц. р. в Літературно-Мистецькому Клюбі в Ню Йорку, були небуденною подією і в історії українського мистецького життя вони займуть своє місце.

Перший відрадний факт це те, що українське мистецтво не кінчається із старшою ґенерацією, що ми маємо нову зміну, нову когорту молодих мистців, які хочуть займатися українським мистецтвом і які хочуть називати себе українськими мистцями. В сучасних умовах — це факт великого значення.

Ще більш відрадний факт — це те, що молоді українські мистці — до них зараховуємо не тільки малярів, різьбарів та графіків, але й поетів, новелістів, музик і співаків — ставляться до мистецтва з великою повагою і намагаються невпинною працею опановувати мистецьку техніку і матеріял, в якому їм доводиться творити.

Виставка Т-ва Молодих Українських Мистців в порівнянні з минулорічною виставкою цього товариства виказує безперечний розвиток і поступ. Учнівських праць в останній виставці небагато, в кожного з молодих мистців можна знайти речі коли не досконалі то добрі, значить такі, що їх хотів би мати кожен любитель мистецтва у своїй збірці. Такими вже майже дозрілими речами на нашу думку можна вважати олію „Голова жінки" В. Бачинського, олію „Одного літнього ранку" Яр. Вижницького і його ж портрет Ларі Поттера (не той, що репродукований у каталозі!), „Місто" Ор. Л. Вороневича, туш „Танцюючі дерева" Яр. Ґерулак, „Після дощу" й інші акварелі Зин. Онишкевича, олію „Ваза з листям" Ар. Оленської, олію „Човни" Бор. Пачовського, олію „Велика біла дорога" Б. Певного і скульптометаль „Напад" Євгена Саламахи. Цікаві теж речі „гостей" — тих вже „цілком" молодих Олександри Бакович, Христини Оленської та Зорі Подубинської.

Частина із згаданих молодих мистців дає речі в „клясичному" стилі, частина пробує „модернізувати" і треба сказати, що робить це щиро і дає цікаві модерністичні спроби, може не цілком вільні від посторонніх впливів, але справді таки молоді і свіжі.

Сказане про образотворчих мистців можна віднести і до учасників літературно-мистецького вечору, зокрема письменників. З-поміж них тільки Раїса Бакум дала безпосередню лірику, висловлену щиро і просто по-жіночому (Шкода, що не було можливости почути поезій молодої поетки Лесі Храпливої). Всі інші — Богдан Бойчук, Юрій Тарнавський та Роман Лисняк дали речі „модерністичні", деякі з них цікаві і свіжі, але в більшості ще неопановані, не завжди диктовані внутрішнім переконанням. Бездоганну гру дали піяніст Роман Стецура й молодий композитор Ігор Соневицький, який виступив з оригінальними, справді цікавими композиціями. Виступ молодого баритона Юрія Богачевського, при доброму акомпаніяменті відомої піяністки Лесі Вахнянин-Куриленко, заслуговує на окрему згадку своїм прекрасним виконанням різних своїм жанром і настроєм українських і чужоземних пісень.

Присутні (молоді мистці мали сповнену ущерть залю, чого не завжди мають їх старші колеги) приймали тепло і з великою увагою і симпатією виступи молодих мистців, даючи їм завдаток тієї прихильної атмосфери, що може їх заохотити в дальшій творчості і в дальших мистецьких шуканнях. Це третій дуже відрадний факт, бо всупереч всьому говоренню і писанню про „далекість" української громади до мистецтва і „відчуженість" його від нього, треба ствердити, що так не є. Українська іміґрація у ЗДА не тільки в цьому випадку, але і в багатьох інших, виявляє останнім часом справді глибоке зацікавлення мистецькими справами, зокрема образотворчим мистецтвом.

Стаття ідеолога молодих образотворчих мистців Богдана Певного, що появилася на два тижні перед виставкою („Студентське Слово", додаток до „Свободи" з 28 січня) викликала багато коментарів з боку деяких старших мистців. Богдан Певний спробував висловити в цій статті (заголовок „Легко критикувати, тяжче творити"), те, що турбує і тривожить молодих мистців. Він з'ясував теж і деякі розчарування мистецької молоді із сучасного стану українського мистецтва, зокрема в тому, що не завжди нова генерація має можливість знаходити в творах старшої твори, які б відповідали розумінню національного мистецтва, значить такого, що виявляло б певні елементи національної окремішности чи специфіки.

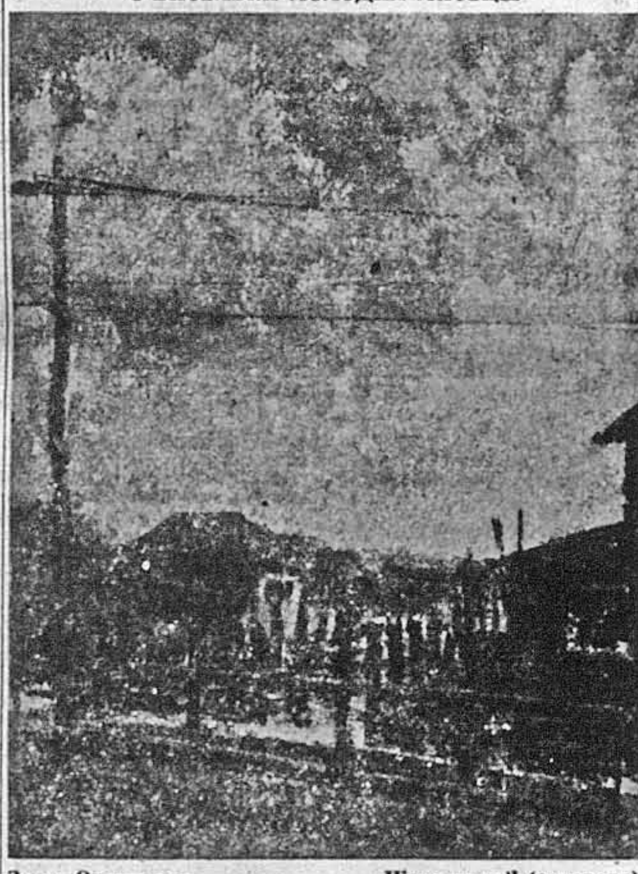
Виступ Богдана Певного, зокрема факт висловлення ним розчарування з приводу труднощів знайти відповідь на питання, що таке національне мистецтво, це четвертий — на нашу думку факт, який треба вітати і яким треба радіти. Він бо доказує, що нова мистецька ґенерація, „нова зміна", призадумується над основними проблемами мистецької творчости, що вона шукає не тільки нових шляхів і засобів мистецького вияву, але й намагається знайти і усідомити те, що на них покладене їхнім українським походженням, їхнім зв'язком з українською кров'ю і далекою українською землею.

Майже всі учасники виставки і згаданого вечору, це в повнім того слова значенню, люди „викорінені", відірвані силоміць від живого зв'язку з землею їхніх батьків і дідів. Їхня молодість проходила в умовах еміґрації. Виростали вони на скитальщині, здебільша по скитальських таборах і дозрівали, прибувши до ЗДА, як учні і студенти американських шкіл і вояки американської армії. Більшість з них знає не тільки Европу і ЗДА, але пізнала і Далекий Схід. Треба сказати, що все це не вплинуло на них, не відірвало від українськости, але дало їм чимало досвіду, можливости конфронтації й інколи виробило в них куди реальніший підхід до життя і проблем творчости, як мали і маємо їх ми — старше покоління.

Треба сподіватися, що при їхнім захопленні і при їхнім бажанні працювати над мистецтвом і для мистецтва їм буде дано знайти і висловити в мистецькій формі елементи українського національного мистецтва, яке, не зважаючи на все, таки існує, але папоротина квітка якого відкривається тільки небагатьом — тим, що вірять, шукають і працюють.

Богдан Кравців

З ВИСТАВКИ МОЛОДИХ МИСТЦІВ

Зенон Онишкевич „Після доццу" (акварeля)

Г. Лагодинська-Залеська

ЛЕСЯ ВЕРХОВИНКА

(В 20-річчя смерти)

Дня 21 лютого ц. р. минає 20 років від смерти Ярослави Лагодинської - Кучковської, молодої письменниці, що друкувала свої твори переважно під псевдонімом — Леся Верховинка.

Народилася вона 11 квітня 1903 року в підгірському містечку Делятин (Західня Україна), в сім'ї д-ра Миколи Лагодинського. Природа, пісні та казки, зачуті від няньок, величезна бібліотека батька, в книжках якої зачитувалася від хвилини, коли навчилася читати, культурна атмосфера в домі батька, часті відвідини письменників Марка Черемшини (якого була улюбленицею), Василя Стефаника та інших — все це формувало душу інтеліґентної, надзвичайно здібної та вразливої дитини. П'ятнадцятилітньою дівчинкою починає писати вірші й оповідання. День 1 листопада 1918 р. і день смерти батька (13 травня 1919 р.) — це перші дві важливі події, що сколихнули душею молодої вразливої дівчини, від уродження поважної і вдумливої, і вони залишили виразні сліди в її тодішній юній творчості.

Від 1921 року співпрацює в видавництві „Світ Дитини", друкуючи в дитячому журналі свої оповідання і поезійки, призначені для дітей.

Закінчивши середню освіту в гімназії сс. Василіянок у Львові, в 1922 р. виїздить до Відня, де студіює в університеті ґерманістику. Студії закінчує докторатом 1928 року.

В цьому періоді її життя появилося найбільше її новель, з яких чимало були друковані по різних альманахах та журналах (між іншим „Наша Хата", „Шляхи"). Великим прихильником її таланту був пок. д-р Остап Грицай, який своїми радами та вказівками старався заохотити молоденьку, дуже скромну студентку до дальшої творчости.

В 1929 р. одружується Верховинка з лікарем, д-ром Теофілем Кучковським і залишається напостійно жити у Відні. Але її родинне щастя триває недовго. Д-р Кучковський занепадає на важку недугу і після довгих терпінь вмирає. Для Верховинки, яка безмірно любила свого товариша життя, був це страшний удар. Здавалося, що не зможе перенести цієї важкої втрати, але думка про одиноку доню Оксанку давала їй сили до життя. Вона приїздить у рідний Делятин, щоб забрати до Відня донечку (яка під час недуги батька перебувала там у своєї бабуні), перестуджується, дістає запалення легенів і, не маючи вже ніякої — передусім психічної — відпорности, вмирає 21 лютого 1936 року — рівно через 4 місяці після смерти чоловіка, залишаючи 5-літню Оксану круглою сиріткою.

Теми для своїх новель брала Верховинка часто з життя гуцулів, змальовуючи їх долю й недолю. Це — реалістичні картини, в яких письменниця відкриває глибоку поезію примітивних гуцульських душ і з великою любов'ю змальовує гірську природу („Воєнний образець", „Старече лихо", „Великодня П'ятниця на Гуцульщині", „Що бачив ліс" і ін.). В інших же новелях, більш суб'єктивних („Казка минулих літ", „Як умирали квітки" і ін.) віддзеркалюється ніжна, поетична вдача Верховинки, її вічна туга за Правдою, Добром і Красою.

Незадовго перед другою світовою війною приготовлялося видання її кращих творів, але до того не прийшло. Всі її рукописи, які впорядковувала і редаґувала д-р Марія Деркачева, перебули совєтську й німецьку інвазію в Бібліотеці Наук. Т-ва ім. Шевченка. Теперішня їх доля невідома. В моїх руках є тільки два малі зшитки новель (один із них — це перші спроби, ще з гімназійних часів) та декілька — також ще дуже ранніх — поезій, які припадково опинилися у здемольованій большевиками бібліотеці д-ра О. Грицая, після його виїзду з Відня в Німеччину.

Оповідання „Що бачив ліс" переслано мені в одному з її листів із Відня, і його знайшла я недавно, прочитуючи її листи.

Зійшла зі світу в найкращих літах, коли ще багато могла дати нашій українській культурі. Постигла її судьба мистців, що приходять на цей світ, щоб блиснути ясно, наче метеор, і погаснути.

І сьогодні, коли прочитую рядки її вже де-не-де пожовклих листів, писаних в різних періодах її короткого, але повного внутрішньої динаміки життя, здається мені, що ще раз переживаю останні хвилі нашої розлуки. Її рука помалу стигне в моїй теплій руці, її очі глядять з безмірною любов'ю, лице прояснює щасливий усміх, а уста шепелять останні слова заповіту... Я бачу її могилу в глибоких снігах, на кладовищі під лісом, звідки видно її улюблені гори та закований в льодову кригу — срібний Прут...

З ВИСТАВКИ МОЛОДИХ МИСТЦІВ

Вол. Бачинський „Портрет Товариша" (Олія)

М. Пастернакова

НАРОДНИЙ ТАНЕЦЬ НА СЦЕНІ

З усіх родів народної творчости найбільше знецінений є мабуть танець. І хоча він є овочем праcтарої культури народу, сповнений багатством його духового життя, хоча й звуть його матір'ю всіх інших видів мистецтва — то все ж на нього звикли дивитися як на розвагу, як на додаток до народних святкувань. Крім згадок в етнологічних працях при описі культових і обрядових церемоній, народний танець взагалі, а в тому передусім український, дуже мало прослілджений. Методика записування недостатньо опрацьована, бібліографія обмежується до кількох окремих книжок (В. Верховинець: „Теорія українського народного танку", Полтава 1920 р.; Р. Гарасимчук: „Гуцульські танці", *Львів 1939 р. у польській мові*; В. Авраменко: „*Національні українські танки, музика і стрій*", Вінніпеґ, 1947 р.; більший розділ в книзі Тамари Ткаченко: „Народные пляски в СССР" М. Л., 1954 р.). Під напором цивілізаційного зростання зв'язки з українською танковою традицією помітно перериваються, по селах народний танець вже доволі сплямлений впливами модерної танкової музики, політичний режим у батьківщині замінює його у музейний експонат, і усе те веде народний танець до занепаду і виродження.

Правда, ми сьогодні ще доволі часто бачимо український народний танець на сцені, та в багатьох випадках він там уже тільки подібний до свого первовзору. Найближче корення народної творчости був він у давніх етнографічно-побутових театрах (Кропивницький, Старицький, Саксаганський в Центральній та Бачинський, Біберович, Стадник в Західній Україні). І в новіших українських театрах народні музично-хореографічні елементи мали своє видне місце. *Також опери „Наталка Полтавка", „Запорожець за Дунаєм", ставлені* професійними українськими театрами з пляном „монументалізувати" їх, впроваджують крім хорів теж масові народні танці. Одначе танець в опері не має самостійної позиції, а є лиш допомогою для розвитку сценічної дії, такою, як є вокальні, музичні і драматичні її складові частини, що всі разом творять оперу. В балеті знову ж народний танець, відомий під назвою характерного танцю (гопак, мазурка, чардаш, полька, еспанські танці), теж не є ціллю для себе, не має фольклорного значення, він тільки побудований на народних кроках, має розвинути сю-

(Закінчення на стор. 4-ій)

ЛЕСЯ ВЕРХОВИНКА (Ярослава Лагодинська)

ЩО БАЧИВ ЛІС

Вже сонце рожевим усміхом землю прощало, вже дерев'яні пташки під сволоком блищали, мов позолочені, а Катерина домів не верталася. Самітно, холодно біліла велика, свіжо вимащена піч, а червоні миски, розмальовані в яркожовті квіти, тулилися до себе на полиці, мов спати хотіли. Надворі зідхав ліс, а в хаті охкав Юрко-каліка й сумно глядів на дим, що сивою стрічкою курився з його люльки.

— Гей, гей, шибає собов, як та молоденька пташка, що з гнізда вирвалаcи...

А потім глянув на білий рукав сорочки, що звисав порожній з правого плеча, і гіркий жаль, може вже сотний раз, штовхнув гострим ножем у його серце.

— А моє крильце, адіт, зломилоси та й вже не годен летіти. Лишилоси десь на високих горах італійсяких...

***

Швидким кроком ішла Катерина від ліса до хати то знову приставала, поправляла на голові голубу хустку та міцніше стягувала коралі на шиї.

Весна ловила її за гнучкий стан, голубила повні груди і лице рожеве, мов стигле яблуко.

Було їй двадцять років і вже віддавна тужила за тим, що сталося сьогодні.

— А Юрко вже десь гет зголоднів. Та пожди, зате я тобі нинька кулешу свіжою бриндзею примащу та й новий ліжник постелю, абис спав мсконько та й солодко. Не бійси, старий, я не забула за тебе.

Сині гори всміхалися крізь вечірну імлу, мов старики з люльками, що прислухуються молодечим співанкам.

Вбігла в хату і вмить ожила самітна світлиця, а смуток утік кудись під лаву, так, як літком хмара перед яркою веселкою втікає.

В печі запалав золотий вогонь, дерев'яні пташки під сволоком загойдалися радісно на своїх нитках, і понеслася з кута в кут казка про молоденьку весну.

Юрко застукав своєю дерев'яною ногою, заходив по хаті й хотів помагати жінці. Підкинув трісок до вогню, приніс із сіней коновку з водою, але Катерина не дала йому робити, ще й насварила.

— Та ти, Юронько, не мішайся до моєї роботи. Я вже й сама потрафлю вечеру зварити, а ти сєдь собі файно на лаві тай почекай трошки.

І Юрко сідає за столом, під образи, і любе тепло гріє його душу. Йому так добре... Його Катеринка така працьовита, така метка, а як дбає про свого каліку. То не так, як друга жінка, що чоловік в брудній сорочці ходить, хата неметена, а вона тільки коханків за собою водить. Його Катеринка не така...

Вона і співанок веселих заспіває і сорочку своєму Юрочці зладить, білу, мов той сніг полонинський, а як візьме косу та стане траву косити, то аж чудно дивитися: сильна така.

Засвітила маленьку лямпу, що висіла під стелею, аби було видніше їсти, дала чоловікові на миску кулеші та й сіла сама проти нього. Чорнява, з розумними сірими очима і темними бровами, що отінювали ясні очі, мов густі трави чисте озеро. Тонкий та гострий ніс, на устах блукає усмішка таємна.

Глянув Юрко на жінку, і ліва рука з ложкою впала додолу.

— Сидить собі файна, як янгол на образі... А я каліка та й старий. Гей, ци довго вона ще мені вірнов зістане?

— Чого не їш, Юронько?

— Не годен, пече...

— А ти подути не вмієш? — сміється Катерина.

***

— Ти... де так довго сиділа, Катери'?

— Ходила... на Лієкову, дивитися, чи швидко коситимемо...

— А яка трава?

— Йой, така густа, а мсконька, аж любо подивитиси... За дві неділі можна вже косу гострити.

Юрко заспокоюється, а його думки мандрують крутою стежкою на їх найкращу сіножатку, Ліскову. Шкода йому, що сам не може туди піти, бо то дуже високо, а він зі своєю ногою ледве по рівному ходить.

Гуцул без ноги, як орел підстрелений...

— Як згадаю собі, то ще нинька лячно робитси... Коло нас саме каміння та й каміння, а з гори талінець кулями сипле. А днина гаряча, як у пеклі...

Це такий звичай Юрка: після вечері, заки положиться спати, любить він розказувати жінці свої воєнні пригоди. А вона слухає звичайно, білі руки на грудях зложивши і дивується, мов дитина, що слухає казки.

Та сьогодні вона якась інакша, як завжди. Її рухи неспокійні, очі мов мрякою вкрились, і вона щохвилини перериває оповідання.

— Небо визвіздилося так, що гей. Файне верем'я матимемо...

Руки їй дрижать наче осикове листя, а вона відчиняє велику ковану скриню та витягає з неї вовнистий ліжник, чорний в червоні узори виробльований. І розкладає його на широкій постелі, пригладжує рукою, щоб ні одної морщини не було, щоб Юрочку в сні не давило.

Юра вриває оповідання і слідкує за її рухами, мов стрілець за стрункою ланею.

— Та бо ти мені, катери', гей панові стелиш. А постели й собі мсконько коло мене.

— Та я вже собі й на припічку найду місце... Аби тобі добре було...

Дерев'яна нога стукає по долівці, а двоє темних очей вкриваються сльозами і шукають поради у дерев'яних пташків попід сволоком та у пестро розмальованих ікон.

Катерина клячить на долівці, серед хати і молиться голосно до Божої Матері, що всміхається до неї з-під сухого зілля і пригортає до грудей маленьке, зовсім голе дитятко.

— Богородице — Діво, радуйся Обрадованная...

Надворі ліс зідхає.

***

А небо й справді горіло зірками, наче хто золоте намисто розсипав...

Катерина сперлася головою об одвірок і слухала, як било її серце. Вона не знала, що їй з очима робити. Дивитися на ліс було їй лячно, а вгору, на зорі — стидно. Та накінець вдихнула струю холодного повітря, переповненого гострим запахом материнки, і пустилася бігцем до темних ялиць.

Лишила за собою білу хату і п'ять років, білих, як сніг на полонині.

— Або я за него не дбаю... Таж я за ним, як за нєньом рідним побиваюся... Але жити так довше не годна, хоч сідай та й плач... Таж то й для мене Пан-Біг якийсь світ сотворив, а я би мала собі його силов замикати?

— Ге-ей, та ци то до одної жінки леґіні ходєт, та й чоловіків мають таких гідних, як онті ялиці...

У лісі сопілка заграла. Тихо, ледве чутно шепотіла вона Катерині про тугу вічну за щастям, про таємні бажання серця та радощі кохання.

І враз вона забула все й пішла навмання, ведена звуками сопілки, наче б на всьому світі не було нікого, тільки вона і той невідомий музика, вкутаний лісом і ніччю. Вона не чула, як холодна роса мила їй босі ноги, як вітер гладив її довгі коси, розпущені по плечах, мов у дівчини. Не бачила вже нічого, навіть двох ясних світляків, що весь час літали перед її очима, то знову ховалися в траві, наче б на блудну стежку звести хотіли. Ішла, мов відірвана від землі, наче слабий листок, що не може опертися вітрові могутньому.

— Катери', це ти?

— Я... — насилу голос видобула.

Під лісом забіліла висока постать, і двоє здорових рамен схопило Катерину.

— Це ти грав на сопілці, Василю?

— Та ж я, а ти гадала щезник який?

Глянула злякано довкола себе і затулила йому рот рукою.

— Та ти бис не згадував проти ночі...

Але він сміявся грімко і щораз сильніше пригортав її.

— А ти як утекла з хати? Старий дідо на колодку не запер?

— Лиши його, Васи', він святий...

— Ага, такий самий, як ти та й я...

Хотіла ще щось сказати, то він замкнув їй уста поцілунками, що палили мов жар.

***

Юра сидів під хатою на ковбику і плакав кривавими сльозами. Сумно колихався на вітрові білий рукав сорочки, а ліва рука, затиснена в п'ястук, лежала на колінах, наче молот, готовий кожної хвилі вдарити.

— Пожди, небо', я ще тебе дістану... Гадаєш, каліка, то й за свою честь не постоїть?

На траві, біля хати, лежала покинена сокира і блищала до сонця наче срібна.

— Гадаєш, лівою не потрафлю? А я ти кажу, сокотиси...

Підніс кулак догори, наче б грозив там комусь, наче б визивав ясне сонце на двобій лютий, крівавий...

І жалко було дивитися на немічного каліку в боротьбі з весняним завойовником. — —

— А я собі гадав, ади, молоденька дитина, най там собі побігає та й пограєси... Ой ти гадино... Погралаcи зі мнов, аби тебе Пан-Біг скар...

Та йому не стало голосу і почув він у своєму серці, що нема в нього сили проклинати жінку. Здавалоcя йому, наче б він шпурляв камінням на святу ікону. І схилив на груди голову, важку, наче оливом налиту.

***

Бачив її перед собою, як ішла до церкви присягала любов та вірність. Мале, п'ятнадцятилітнє дівчатко з переляканими очима лані та з блідим обличчям.

Тішився нею, як дитина скляною цяцькою з ярмарку. Вбирав її, як панночку, годував ласощами і тільки світу бачив, що в її очах, великих очах переляканої лані.

А Катерина підростала і з дитини робилася жінкою. Жах і несвідомість щезли з її очей, а на їх місці з'явилися нові якісь, таємні вогники, що манили до себе, наче цвіт папороті — самітнього мрійника. І одного дня станула перед ним стрункою ялицею, аж він здивувався.

— Та чи це ти, Катеринко люба? А я й не впізнав...

Та прийшла осінь, бодай би її ніколи не було, і покликали Юрка на війну.

— Сокоти, жінко, хати та й маржини, та й себе сокоти, небо, як верну, абим тебе застав, як ти тепер лишею...

І вона сокотилася... Ціле село було йому свідком. Скільки то людських жінок честь свою загубили з ворогами та й зі своїми. А вона жила в своїй хаті, як у білій келії, і не було приступу ні до її світлиці, ні до її серця.

А як вернув Юра додому, без руки та без ноги, вийшла вона проти нього на ворота

НАРОДНИЙ ТАНЕЦЬ НА СЦЕНІ

(Закінчення зі стор. 3-ої)

жет балету, підкріпити його візуальну і драматичну напругу.

Народний танець, як окрему сценічну продукцію, найчастіше бачимо у виконанні учнів самодіяльних гуртків та танцювальних ансамблів. На жаль, в їх аматорському відтворенні буває багато неточностей, у стилізуванні їх танки іноді далеко відбігають від правди. Одні гадають, що український народний танець є особливо темпераментний і мусить йти у головокружному, густо позначеному акробатичними виконами, темпі. Інші фантазують на народні танкові теми, змішують рухи кількох танців, додають видумані фігури, які часто не мають ніякого відношення до типу танцю , для театрального ефекту зловживають пантомімічно-драматичними засобами. Такі і їм подібні недоліки, що затінюють, а то й викривляють чистоту стилю, виявляють сьогодні майже всі народні танці на сцені, і оця звихнена їх позиція, створена переважно т а н ц ю р истами-аматорами, звернула увагу фахівців на цю підупадаючу, одначе все ще живу ділянку народного мистецтва.

І от хореографи цілого світу звернули свою думку до джерела, до людської природи, ген у ті часи, коли творився танець, коли він був виявом життя вищого ступня, коли супроводив кожну активність людини. Одначе не з метою відродити його традицію, а в духовій атмосфері його творення знайти відсвіження своїх творчих сил, посилення мистецької танкової фантазії.

Народний танець прийшов в моду. В усіх танкових школах модерних напрямків і клясичного балету впроваджено танці різних народів як обов'язковий предмет. Крім техніки народних кроків і фіґур та схоплення танкового ритму й акценту, вчать психолоґії танцю. Тому учні зазнайомлюються з традицією народу, його історичним минулим, побутом, народною творчістю, в тому передусім з народною музикою і ношею, які основно пов'язані з танцем, помагають виразити його характер та ідейно-образний його зміст. Завданням цієї ґрунтовної підготови не є документально відтворювати народні танці, але до глибини відчути їх дух, і не тільки на технічній, але й чуттєвій базі творити сценічну хореографію. При сценічному оформленні можно в разі потреби ускладнити технічну сторінку танцю, поширюючи або звужуючи його композицію залежно від розмірів сцени. Хоча в багатьох народних танцях є устійнений традиційний зміст, то в рямцях його можна дати на сцені вільну імпровізацію, підкреслити символіку, іноді включити слово або супровідну пісню. При такій сценічній стилізації народний танець не сміє одначе нічого втратити з свого питомого втратеру і кольориту.

На такій основі, сперті цілком на фолкльорному матеріялі і розвинуті з високою технічною майстерністю, є танці „Югославського Національного Балету" при супроводі оркестри народних інструментів, що саме відбув турне по Західній Европі, Америці й Канаді. Паризька публіка, захоплена свіжістю і життєрадістю народних танців (лондонська була холодніша), ентузіястично приймає танцювальні ансамблі. Великим успіхом втішалися теж „Ансамбль грецького народного танцю" та бойові танці героїчних басків. „Ансамбль народних танців СССР" під керівництвом І. Мойсеєва теж відбував ґастролі по метрополіях Европи. Бравурністю і прецизійністю імпонували передусім старі кавказькі і грузинські танці, що були контрастом до м'яких, ліричних українських „Веснянок". Крім танців, І. Мойсеєв ставить теж танцювальні картини, базовані на традиційних народних формах. В програмі міжнародного н а б л и ження шляхом культурних імпрез, виїздять на гостинні виступи по Европі й Америці теж китайські, японські, індійські та інші танцювальні групи, демонструючи свою прастару танкову культуру.

Без перебільшення сказати можна, що український танковий фолкльор багатший за фолкльор інших слов'янських народів. Він був менше наражений на впливи двірських танців та суспільної верхівки, при чому теж географічне положення сприяло захованню оригінальности та архаїчних форм. З ростом культури та християнства в Україні народні танці ставали шляхетніші і виявляли увагу до гарних, заокруглених ліній. В них багато чуттєвих і сюжетних елементів, пов'язаних з давніми повір'ями і леґендами, і тим вони близькі до драматизованої старовинної хореографії. Народна українська танкова традиція — це пребагате джерело аспірацій для вдумливого хореографа. В ній найти він може обнову для творчої думки, може збагатити її новими ідеями і темами.

Не можна сказати, що українці байдужі до своїх народних танців, навпаки, вони їх щиро люблять, ними гордяться і радо вставляють у програми різних національних святкувань. Давні і сьогоднішні учні В. Авраменка передають зацікавлення і знання народних танців молодшому поколінню, у більшості народженому на іміґрації, і тим у великій мірі піддержують в ньому українську національну і мистецьку свідомість. Доказом цієї глибокої свідомости є цінна книжка „Українське народне мистецтво" в англійській мові, що її видала Ліґа Американської Української Молоді. Ця ж сама організація у висліді щирих патріотичних почувань і пошани до культури своїх предків готується видати власними матеріяльними засобами другу книжку — „Український народний танець". Використовуючи до цієї праці джерельні відомості народної танкової творчости у технічному і духовому аспекті ,книжка ця зможе виправити у західньому світі баламутне поняття „російських танців", виділяючи з них багато чисто українських. Книжка стане теж підручником для вишколювання молоді і стане важливою допомогою при творенню професійної (хочби лиш частинно) танкової групи, що під назвою „Ансамбль Українських Народних Танців" репрезентуватиме у світі українську народну культуру.

ГАЛИНА ГАЛІЙ ВИСТУПИТЬ У КАРНЕҐІ ГОЛЛ

Відома українська співачка Галина Галій матиме свій концерт наприкінці лютого ц. р. у Карнеґі Голл у Ню Йорку.

Своїми концертами і виступами здобула Галина Галій багато надзвичайно прихильних оцінок і рецензій. Музичні критики висловлюються зокрема дуже тепло про голос, сценічність і вроду нашої співачки.

Галина Галій

Торонтський англомовний часопис „Телеґрам" подав, наприклад, таку о ц і н к у: „Слухати співу Галини Галій — це щось надзвичайного. Вона без сумніву є однією з найкращих мистців на цьому континенті".

Концерт Галини Галій у Карнеґі Рісайтел Голл буде в неділю 26-го лютого о год. 5-ій вечора. Разом з нею виступатиме відома піяністка-солістка Е. Франчеті. Різноманітна програма буде виконана у сімох мовах. Білети (в ціні 1.25, 1.50, 1.75 і 2.25) можна набувати у Бакс Офіс — і в К а р н е ґ і Г о л л, як теж в українськвих крамницях „ЕКО" та „Арка".

З ЕКРАНУ

„Гуцулка Ксеня"

Запрошені гості, які 26 січня оглядали вперше канадійський фільм „Гуцулку Ксеню" на його показі в Ню Йорку, були в тій упривілейованій ситуації, що засновник і голова молодої фільмово-продукційної корпорації „Орбіт" п. Василь Гультай в особистому виступі відразу „признався", що „Гуцулка Ксеня" — це сфільмована на сцені, з сценічними (хоч і дуже добрими) декораціями театральна оперета. Це „накручена на фільм сценічна постава оперети Ярослава Барнича" — правильно стверджувала газетна новинка. Таке ствердження значно спрощує підхід до „Гуцулки Ксені", як до куди скромнішого й вужчого почину, аніж був би довгометражний фільм в істотному розумінні цього слова, себто з фільмовим сценарієм та з тлом природи, або спеціяльних, на теренах фільмової продукції улаштованих декорацій. Фільмування театральних виступів не нове у міжнародному фільмі. Воно здебільша обмежується до епізодичних вставок у фільмі (особливо виступи з кабаретових сцен, балету, оперові уривки), але, буває, фільмується і цілу п'єсу (Шекспіра). Проте, це останнє трактується як експеримент, стосований вже тепер, коли фільм дійшов до поважних висот — тематикою, підходом, різними формами сценаріїв та технікою накручування, звуком і кольором. Бо театр і кіно — дві зовсім окремі ділянки мистецтва, хоч з якого боку до нього підходити. І тому навіть „муза" кіна інша, якої в античному світі не було...

Тому теж є річчю дискусійною, чи український фільм, який знаходиться в початковій стадії, має наставлятись на сценічні знимки. Можна робити це тільки з повної свідомости, що в нас ще нема просто можливости творити власних фільмів на такому рівні, щоб вони принаджували, а не відштовхували; нема власних фахівців, фільмових режисерів, фільмових акторів і — фондів. Український фільм матиме кадри фахівців, коли вони перейдуть школу в чужонаціональних фільмових виробнях, — коли отих Деславів, Довженків, Годяків і Палансів (Палагнюк) буде так багато, що вони стоятимуть до диспозиції й українським фільмовим продуцентам. Покищо це музика майбутнього. І тому покищо можна дійсно фільмувати сцену, але й сфільмовану оперету так і слід називати — сфільмованою оперетою.

Сфільмована оперета — це добре діло, бо вможливлює побачити її в усіх тих містах і містечках різних континентів, куди театральна дружина не могла б поїхати з нею. Але ж, фільмуючи такі оперети чи інші сценічні (естрадові) виступи з конечности чи навіть з пляновою ціллю популяризувати даний сценічний (естрадовий) твір, треба, проте, виховувати адептів нашого фільму відразу в істинах, що їх можна вичитати на перших сторінках кінолітератури, де сказано м. ін., що наслідувати театр у фільмі — це смертельний гріх. Найбільші театральні артисти, перейшовши до фільму, мали великі труднощі, і, навпаки, великі фільмові артисти, ставши на театральній сцені, інколи заводять. Будова п'єси і сценарію, технічні засоби режисера, персонажі, драматичне напруження, розвиток дії, діялог, сценічні ефекти — все цілком інше. Тому теж, в теперішній стадії українського фільму, не можна порівнювати будь-яких нових появ на нашому фільмовому ринку, з фільмом (загалом, а не окремими якимись його продуктами) американським, англійським, французьким німецьким чи італійським. Пригадаймо, що теж польського передвоєнного фільму не можна було порівнювати з високорозвиненим західнім фільмом, дармащо поляки мали свою державу і фонди для таких цілей від державних банків і приватних меценатів.

І тому й „Гуцулку Ксеню" можна порівнювати тільки з іншими українськими фільмовими починами. Коли так підійдемо до справи, тоді відразу можна про цю нову появу на нашому фільмовому ринку говорити — з великими похвалами. Дивитися на „Гуцулку Ксеню" приємно, можна бачити тут більшу дбайливість, більший технічний поступ, ясний образ, гарний кольор, чистий звук. Те, що екран не охоплював цілої сцени, особливо ж дійових осіб під час їхнього діялогу, треба зарахувати як технічний недолік, який напевно не повториться.

Пишучи про ці вартості „Гуцулки Ксені", треба говорити, чи добре й уміло сфільмовано оперету. Оцінювати ж треба саму оперету, її музику, лібретто, спів і гру виконавців, режисерію, сценічне оформлення. В даному випадку — музика Я. Барнича — легка, популярна, „консервативна", мила для „консервативного" українського вуха, оперта на давніх здебільша вальсових оперетових мотивах, з безпретенсійними аріями на українських народних мотивах. Ніяке оперетове лібретто не є реалістичне, і тому лібретто „Гуцулки Ксені" робить тільки честь фантазії автора, що хотів пов'язати й Америку, і „старий край", і мільйонерів, і гуцульську природу та „аркана" — і зліпити з того всього любовну пригоду та „геппі енд" з обов'язковими двома парами молодят, бо одної замало. До режисерії можна мати претенсії тільки у деталях, як, напр., пам'ятавши, що сучасна американка не кланяється, як європейський підліток за часів Людовиків, а не кланялись так і галичанки за нашого покоління.

З виконавців треба на першому місці згадати обидві жіночі партії: Соня Климець-Сахно (Ксеня) і Галина Солтикевич (Марічка). Гарні появами, з добрими голосами, свобідними рухами, з сценічним темпераментом і сценічним талантом. З жіночих роль треба вирізнити Анну Мазуренко (Мері), як добру субретку. З чоловічих роль на першому місці стоїть М. Тагаїв, в якому так і пізнати старого актора, що робить „рух" на сцені і дивує все ще добрим голосом, а поруч нього — також професійного актора — І. Почeнюка. Зате треба висловити бажання, щоб, знімаючи в майбутньому якусь іншу п'єсу, подбати за „аманта" хоч сяк-так обізнаного зі сценою та її вимогами до актора.

Дует Анни Мазуренко й М. Латишка

Нестор Ріпецький
Загальний керівник продукції фільму „Гуцулка Ксеня"

Молодий, кволий і ще на слабеньких ніжках український фільм вимагає найбільше ентузіястів. Тому треба з великим признанням в и с л о влюватись про одиниці, які захоплюються ділом, що таке трудне, і які „проти віри вірять", що те діло їм вдасться. Радісним є явище, що заможні українські одиниці починають вкладати свій капітал в такі культурні підприємства, які є або згори дефіцитові, виключно консумпційні, або подають малі надії, що вложений капітал їм повернеться. І В. Гультай напевне заснував свій „Орбіт" не з погляду „бизнесу", а з погляду потреби українського фільму, що становить прогалину в українській культурі і, про що він, до речі, й сам висловився недавно на сторінках „Свободи". Не можна поминути мовчанкою і такого молодого ентузіяста, як меткий і „вічний оптиміст" Нестор Ріпецький. Тільки з бажаннями успіху можна придивлятись їхній праці, а всі критичні завваги під адресою конкретних вислідів тієї праці керовані теж виключно інтенцією — поправити їх в майбутньому.

І. К-н

ХРОНІКА

БІЛОРУСЬКИЙ ПЕРЕКЛАД „ПАНА ТАДЕУША" БУВ СКОНФІСКОВАНИЙ ПОЛЬСЬКИМ ПРОКУРАТОРОМ

Білоруський часопис „Вацьковщина" (ч. 2 з 7 січня ц. р.) інформує, що колишній посол до польського сойму, відомий білоруський діяч Броніслав Таранкевіч, перебуваючи в рр. 1927-1930 у віленській польській в'язниці, переклав був білоруською мовою відомий твір Адама Міцкевича „Пан Тадеуш". Рукопис перекладу, переданий до перегляду, польський прокуратор сконфіскував і так пропала праця Тарашкевіча.

У ЗДА ВИДАНО В 1955 РОЦІ 10,226 НОВИХ КНИЖОК

Американський журнал „Паблішерс Віклі" подає, що в 1955 році видано у ЗДА 10,226 нових книжок, на 936 назв більше, як у 1954 році (тоді видано 9,290 нових книжок). Найбільше видано книжок для молоді і дітей. Зросла скількість виданих біографій. За теж в 1955 появилося менше релігійних книжок і багато менше повістей і новель.

З ЛІТЕРАТУРНИХ ДОКУМЕНТІВ

Михайль Семенко

ПРОМОВА

на урочистому публічному засіданні ювілейного комітету з приводу 10-річчя літературної діяльности Михайля Семенка

Г о л о в а

Слово має
тов.
Михайль Семенко.

На трибуні Михайль Семенко

Коли Уот Уітмен вмер
(1892)
народивсь
я.
П'ять років плутавсь
плювавсь
в канатах віків минулих
але вже з першого року
повітря майбутнього ковтнув
(Кверо-Футуризм, 1914).
Легше 3-м верблюдам
з теличкою
в 1/8 вушка голки
пролізти
ніж футуристові крізь укр. літературу до своїх продертись.
Я протяг вас
через всі нетрі й
усіма головними вулицями
столиць.
Що ж ви —
будете топтатися й далі
як отара
овець?
У кошарі
ви
спільним фронтом —
може овечою революцією
виженете мене — чужоземця?
Ниткою мови
замкнули мене —
ви —
що ж ви думали:
я спущусь?
Рветься нитка —
падають межі —
де ж
ваша сила?
Фікція одна.

Голос з місця

Геть з „Музагету"!
Додому — в „Коммунист"!

Михайль Семенко

Для того щоб об'єктивно
зробити оцінку сучасній
укрлітературі —
треба додати мені від регламенту
ще зайвих 1½ хвилини.

Представник укр книгарів з місця

Зараз буде палити кобзаря!
Пожа-ар!

Михайль Семенко

Де степи розлогі — де
тирса бубонить — де Дніпро
кручі крутить ревучі?

Голос з місця

І звідки
отака напасть
на нашу Полтавщину!

Михайль Семенко

Все скушано.
Кверофутуризм поїв.
Апетит — нічого сказать.
Головне — спеціяльно-замовлений
шлунок.

Голова

Прошу товариша не забувати, що Вам залишилося говорити лише 6 год. і 3½ хвилини.

Михайль Семенко

Не шутка й не жарт
футуризм
як бачите.
Без ніг молодий ліс .
(це мій власний афоризм) —
та до чого й ноги
коли бракує голови?
Поки навчились протинки чи
там коми розміщати —
гульк —
а воно вже й касуються знаки препинания . . .
Це ведене де все ве
те кє же ре ке
кре те ке.

Голова

Прошу без зрозумілих слів.

Михайль Семенко

Нічого не зробите.
Було важче —
й за вушко доводилося витягати чобіт.
Тепер до побачення —
Дай Воже здибатися на тім
світі.

(Гучні оплески)

1922

Із збірки „Малий кобзар і нові вірші", В-во „Пролетар", Харків, 1928.

З НОВИХ ВИДАНЬ

ПОЕЗІЯ

● **Spirit of Flame.** A Collection of the Works of the Lesya Ukrainka. Translated by **Percival Cundy.** Foreword by Clarence A. Manning, Asistant Professor of Slavic Languages Columbia University. Bookman Associates, New York, 1950, pages 320.

ПОВІСТІ И ОПОВІДАННЯ

● **Ольга Мак. Боґ вогню.** Пригодницька повість з бразилійського життя. Перший том. В Сан Антоніо. Ілюстрації професора И. Пацака. Українське Видавництво. Мюнхен, 1955, ст. 336.

● **Анатоль Галан. Поразка маршала.** Оповідання. Видання ДОБРУС-у в Арґентині. В-во „Перемога". Буенос Айрес, 1955, ст. 176. Обкладинка роботи В. Ласовського.

● **Степан Любомирський. Під молотом війни.** Частина перша. **Гад відходить.** Видавництво „Дніпрова Хвиля". Мюнхен, 1955, ст. 308. Обкладинка роботи артиста-маляра Северина Ворачка.

РЕЛІҐІЯ

● **В Обороні Віри.** Видання Православного Братства при Катедрі святого Володимира в Торонті. II частина. Торонто, 1956, ст. 156.

ПОЛІТИКА І ПУБЛІЦИСТИКА

● **С. Г. Крель. Камо грядеши, Багряна Шкірянко?** Накладом автора. Лондон, 1955, ст. 82.

ЗБІРНИКИ

● **Золота Ювілейна Книга.** Видана з нагоди 50-ліття зорганізованого українського громадського життя в Ню Йорку. 1905-1955. Зредаґував д-р Ол. Соколишин. Комітет Об'єднаних Американсько-Українських Організацій міста Ню Йорку — Філія УККА. Ню Йорк, 1956, ст. 192.

● **VI Конференция Института по изучению СССР** (Мюнхен, 28-30 июля 1955 г.). Задачи и методы изучения СССР. Доклады и дискусии. Мюнхен, 1955, ст. 148.

КАЛЕНДАРІ

● **Ілюстрований Календар „Просвіти"** на переступний 1956 рік. Накладом Українського Т-ва „Просвіта" в Арґентині. Буенос Айрес, 1956, ст. 160. Обкладинку рис. В. Каплун.

БІБЛІОҐРАФІЯ

● **Списки новых поступлений Библиотеки Института.** Н. 20. Ноябрь 1955. Институт по изучению СССР. Мюнхен, 1955, ст. 22. (Цикльостиль).

ЖУРНАЛИ

● **Ми і Світ.** Український маґазин. Рік 7, ч. 22. Торонто, 1956, лютий 1956, ст. 48.

● **На Слідах.** Виходить при Українському Н а ц і ональному Музеї. Онтаріо, Каліфорнія, 1956, ст. 32.

й сміялася й плакала, що каліка...

І стала його доглядати. І не було для нього вже ніякої радости на світі, тільки вона одна.

Було йому добре і хотілося, щоб до смерти так було.

А її затужило й побігла вона за звуками сопілочки до вівчарика кучерявого...

Підвів голову і глянув но сонце затьмареним поглядом старця.

І сонце пізнало, що він простив і покорився.

Тепер вже тільки одна гадка була в нього.

— Зберу свою лудину в бесаги, кийок в руки та й гайда у світ, хліба просити. Від села до села, від церкви до церкви ходитиму, каліка нещасний. А люди мут малим дітям дітям білий хліб в ручки давати: „А дай-ко, Михайлику, дідові хлібця святого. А дай-ко, Марусе, ґрейцірик, то Божий дідусь..."

Він піде ген-ген далеко відсіля, туди, де гори кінчаться, а на їх місці широкі лани простягнулись. Туди, де жовта пшениця родиться й де люди не знають його, Юри Миронюка, ні його роду, ні мастків.

А ґаздівство лишить Катерині, хату й маржину, й полонини зелені, й ліс молоденький, соковитий.

Все їй лишить. Навіть тоті срібні корони та золоті медалі від цісаря, що лежать в білому платку на дні кованої скрині. Вона молода, життя перед нею, мов той плай крутий та далекий. Треба їй ще цього й тамтого. А він? Йому аби дві сорочки до торби. Багатства йому не треба. Ого, пішло вже його багатство та щастя, пішло до вівчарика чорнявого...

***

Тихим, нечутним кроком увійшла Катерина до сіней, несміливо відчинила двері до світлиці. Та вони гаркнули, мов люта собака, і враз щось зойкнуло в грудях молоденької грішниці. І темний жах застелив їй перед очима цілу хату.

Схопилася рукою за припічок і стояла, очі в землю потупивши.

А Юра клячав коло скрині, виймав з неї білі вишивані сорочки та розкладав довкола, наче налюбуватися хотів. Коли скрипнули двері — оглянувся і хотів щось сказати, та тільки невиразний приглушений стогін вилетів із його горла і застиг у повітрі.

Під сволоком бриніла муха, що замоталася в павутиння.

Вибрав трохи речей, вложив до бесагів і підійшов до стола. На столі — миска бараболі і жовто-золотий, круглий, мов колесо, ріпеник з бараболі та малайної муки. Розломив його на дві рівні частини, одну лишив на столі, а другу сховав теж у бесаги. Робив усе помалу, наче надумувався.

Катерина дивилася здивовано і не розуміла нічого. А питати не сміла.

Та Юра заговорив сам.

— А тепер ходи, Катери', до мене та завдай бесаги на плечі, бо сам не годен. Та ходи-ко ближче, не бійся. Я ти нічого не му казати.

Прийшла послушно і, не підводячи очей, заходилася коло бесагів. Та коли хотіла завдати їх Юрі на плечі, піднесла очі вгору і — замість пімсти та ненависти дивилося на неї з його очей щось солодке і болюче.

— Та ви куди, Юронько зібралистеси? — насилу промовила.

— Та ти вперед поможи мені, а потім почуєш.

А як уже все було готове, Юра взяв у руку крисаню і втер крадькома велику солену сльозу, що звідкись узялася в кутику ока.

— Тепер ти, Катери', сама своя ґаздиня та й своя пані. Я ти в усьому вольну волю лишсю, жий, як сама знаєш та й хочеш. А я собі піду в прошаки, ген-ген далеко, не вздриш мене більше та й не почуєш за Юру. Та й нащо тобі мене, чи щєс си мало находила коло мене? Я тобі, Катери', за це файно дєкую, та й аби Пан-Біг тобі здоров'ячком винагородив. А за тото — ти не бійси, я ти нічо не зроблю... Та ци я сліпий? Ци я не видів, як у тобі кров грає?

Упала на коліна і хлипаючи цілувала його руку.

— Юроньку, бадіко рідний, не гнівайтеси...

— Та я ти кажу, дурненька, що тамто пусте, та й ти навіть в гадці не май. Аби тобі тільки на світі добре жилоси, абис щєслива була... А ґаздувати вмієш, того тебе не треба вчити. Дивиси, аби маржинка була здорова, — а Перістої не продавай, шкода, аби в жидівські руки йшла. — Та встань же бо з долівки, шкода сорочки білої, гет замастиш...

Гладив її чорні, блискучі коси, а вона притулилася до його ноги і плакала.

— Бадіку мій, то таки йдете? Таки тепер під вечір? Не переночуєте дома, не заждете, абим вечеру зварила?

— Годі ждати, Катеринко. Ти вечеру й без мене з'їш. А я ріпеника взєв собі у бесаги, а переночую денебудь у добрих людей... Гей, гей, донько, перед тобов життє, як той плай крутий та далекий...

Оглянувся по хаті, наче б хотів пригадати, чи не забув чого.

— Та й ще одно тебе прошу. Катеринко, вийми-ко мені трошки зіллєчка святого із-за образа. От, не дай Боже якого лиха, все ліпше мати коло себе.

Вилізла Катерина на лавку і стала витягати сухе зілля з-за образа. Зелений барвінок, пахучу м'ятку, дрібненький рум'янок. Маленьке дитятко на образі витягло до неї рученята, а сонце ще раз кинуло в хату снопок золотого проміння й озолотило її цілу від ніг аж до голови.

А Юра ще раз зігнувся над відчиненою скринею, похапцем витягнув щось із неї та сховав у через. Це була хустина Катерини, чорна в червоні рожі та зелені листочки, з довгими шовковими торочками.

Здавалось Юрі, що взяв зі собою частину, малесеньку частиночку її серця...

Сховав і зілля у черес, перехрестився до образів і мовчки поцілував жінку в чоло.

А вона ще раз залебеділа:

— Юронько, не згадуйте лихом...

Та він лиш рукою махнув... І пішов...

І постелилася за ним довга тінь, а білий рукав, мов білий голуб, затріпався на вітрові. Не оглядався позад себе, не знав, чи проводить його Катерина до воріт, чи на порозі осталася, чорняву голову об одвірок сперши. Йому вже все одно, вже Катерина не його. Тільки шовкова хустина гріє його крізь шкіряний черес, мов щось живе та рідне...

***

Темний ліс узяв його в свої обійми, наче б уже давно чекав на нього. Здавалося, мов би шептав до Юри:

— Ходи, небого, тут у мене місце для таких, як ти... Глянь, як у мене тихо, як затишно... М'яконьким мохом вистелю тобі дорогу, звірям накажу, щоб не тривожили тебе і випущу цілий рій золотих світлячків, щоб летіли поперед тебе та темну нічку роз'яснювали.

Зрадливий ліс... Він і їй дорогу показував — золотими світлячками.

Стрункі ялиці наче вступалися перед ним на боки і лебеділи:

— Лишиси в нас. Ми не зраджуємо, ми вірні, як смерть...

О, недобрі ви, ялиці... А ви ж самі вкрили своїм віттям їх щастя, ви співали тихо-тихесенько пісні кохання...

А Юра йшов вперед так певно й рівно, наче в нього дві здорові ноги.

Та коли дерева стали рідшати і він вийшов на маленьку полянку з густою травою та буйною папороттю, почув, що втомився.

Скинув з плечей бесаги і сів на землі, витягнувши перед себе дерев'яну ногу та спершися плечима на пень ялиці.

Блідий місяць котився звільна небом, довкола нього стрибали зорі, мов діти біля батька.

— Файну нічку дав Господь... — прошептав Юра, і в одну мить пробігло щось болюче від серця до горла — і побігло дальше до очей. І теплі сльози падали на білу сорочку.

— Вже не постелить ліжничка м'єконького дідові...

Згадав хустину і поліз рукою до череса. Витяг і притис жадібно до уст. Пахла м'ятою, материнкою і ще чимсь невідомим, від чого так любо-любо на серці робилося... Гладив рукою шовкові торочки й шептав-хвалився перед зорями:

— А в неї коси, як у царівної, такі гладенькі...

Зорі бачили, що це не коси, а звичайні торочки, та вони нічого не казали, бо жаль їм було Юри.

Тільки ялиці шепотіли між собою:

— Ого, йому вже багато не належиться... Гляди, як хустину милує...

***

З трудом підвівся із землі і пішов далі. На душі було любо і ясно.

Але ліс ставав чимраз густіший, звідкілясь взявся вітер, ялиці жалібно застогнали, а місяць закрився хмарою. Довге волосся Юри залітало вихром у повітрю, тверді галузки замикали йому дорогу, чіпалися сорочки, били по лиці.

І в його душу закрався жах. Такий великий, чорний, що ловить малих дітей, коли вони опиняться в темряві, далеко від мами, і вони тікають з криком і дрижать цілом тілом і, тільки пригорнувшись до матірної груди, заспокоюються.

— Катеринко!.. — зойкнув Юра, і глухий відгомін понісся лісом.

— Ти не бійся, донько, я ти нічого не му казати... — шепотів жалібно, наче б вона ось тут недалеко стояла і тільки не сміла підійти до нього.

Сягнув до череса, і зимний піт виступив на його чоло. Хустини не було, згубилася...

Чи вкрав її вітер, чи ялиці зрадливі — не знати. Але її не було, і Юра чув, як щось холодне, страшне піднімалося з дна душі і злющою гадюкою ссало те, що там ще осталося живим.

— Смерть! — прошибло головою.

— Смерть! — потвердив вітер.

І Юра вже не вагався, що йому робити. Там направо, в другій кишені череса лежало маленьке, зимне пістоле. Бо гуцул без пістолєти нікуди не ходить. Навіть такий, як Юра, ні.

— Або то він лівою рукою не потрафить курок потягнути.

Місяць вийшов із-за хмари і наче насміхався з діда-каліки.

— Гей, ти мой, гадаєш не потрафлю? Ану, подивиси...

Гукнув стріл, і впав Юра додолу, у стіп високої ялиці.

— Що то, що то? — зашепотіли тривожно дерева.

— Якийсь дідо забився — відповіла ялиця. — Дивітся: геть змочив кров'ю моє коріння.

Місяць закрив очі і сховався за хмару, щоб нічого не бачити.

А там високо-високо над лісом летів самітний орел. Летів до свого гнізка, на дикій скелі, де ждала його орлиця.

Кінець

ВУЛИЦЯ — ЗАПЕРЕЧЕННЯ РОЗУМУ

У двох містах на різних континентах світу, віддалених на тисячі миль одне від одного й без ніякого причинового та логічного взаємного зв'язку, сталися 2 тижні тому, майже одночасно дві події, які підходять цілком під один знаменник: голосу вулиці, що керується дуже примітивними інстинктами й завдає великої шкоди своїй батьківщині. У місті Тускалюза стейту Алабама в З'єдинених Державах понад тисячу білих студентів місцевого університету три дні переводили бурхливі демонстрації проти участи в університетських студіях першої там негритянської студентки. Авантури в університетських мурах і поза ними, бойкот лекцій, що їх слухала та студентка, погрози бойкотувати університет, співання дискримінаційних антинегритянських пісень з часів громадянської війни та обкидування болотом і камінням авта, що ним приїздила ця студентка, — ось ті „джентлменські" методи, що ними користувались студенти, демонструючи свою нехіть мати між собою співтоваришку науки, рівну роками й освітою, але не одного з ними кольору шкіри. У добро білих студентів записується, що цієї студентки - негритянки — не побито (до речі, як пишуть американські часописи, вона — невеличка, худощава й делікатних манер). Настрої студентів загострювались, але губернатор стейту відмовився прислати поліційну охорону, вважаючи, що це справа університетської влади врозумити студентів. Тоді рада опікунів і президент університету пішли по лінії найменшого спротиву: подавши за арґумент острах, що ця дівчина могла б заплатити життям за відвагу і принципову послідовність, з якою рішила скористати з скасування Найвищим Судом расового поділу в школах ЗДА, — вони „тимчасово" заборонили їй приходити до університету, дармащо професорський склад того університету був проти такої полагоди справи.

Майже в той самий час у північно - африканській країні Альжирі кілька тисяч мешканців, французьких поселенців, демонстрували проти проголошеної примирливої політики нового французького прем'єра Молле у відношенні до автохтонного арабського народу. Арабів є там у вісім разів більше, ніж французів, але французи, як за старих колоніяльних часів, все ще опановують все тамошнє публічне життя, збагачуючись коштом економічного і культурного рівня автохтонів. Особливо схвилювало французьких колоністів призначення міністром для Альжиру й ґенеральним резидентом цієї колонії 79-літнього генерала Катру, який свої ліберальні погляди доказав був при усамостійнюванні давніх французьких колоній Сирії і Ливану на Близькому Сході та при спровадженні з Мадаґаскару засланого туди марокканського султана Бен Юссефа. Свій острах, щоб ґенерал Катру не „запродав" також Альжиру, що в практиці означало б зменшення грошових прибутків французьких банкірів, купців та промисловців і скорчення їх політичних компетенцій, свою нехіть допустити до цього вони задемонстрували таким „державницьким" актом, як обкидання болотом, помідорами і гнилими яйцями власного прем'єра, чи пак його почету, коли він прибув в понеділок 6 ц. м. до Альжиру, в акомпаніяменті окликів „Катру — на шибеницю!" І соціяліст Молле, який прийшов до влади, як ніби той прем'єр, що швидко й рішуче переведе ліберальні реформи в Альжирі, які заспокоять зреволюціонізованих альжирських арабів, — розпочав свої „реформи" тим, що димісіонував генерала Катру, найвідповіднішу для такого діла людину, і оприлюднив це своє рішення через дві години після того „сердечного" прийняття, що його зазнав від своїх земляків в Альжирі.

В обох цих випадках не грає головної ролі безпосередня „справа", безпосередня причина демонстрацій. Ці причини зовсім інші, і їх не можна порівнювати. Це дрібниця, чи одна чорна студентка буде студіювати посеред білих колеґ, чи не буде. Нема також великої різниці, чи ґенеральним резидентом Франції буде такий чи інший діяч, присланий туди з Парижу, тим більше, що тих резидентів було вже, мабуть, ще більше, як післявоєнних прем'єрів. В Альжирі грає ролю експлюатація арабів, чого нема зовсім у взаєминах расових груп в Америці. Засаднича річ у тому, що в обох цих випадках провід „для святого спокою" зрікся принципу і піддався теророві вулиці. І це одинока ланка, що в'яже ці дві події. Замість усім власним авторитетом підтримати авторитет американського Найвищого Суду й рішуче протиставитись настроям студентської молоді в Алабамському університеті, молоді, яка не усвідомлює собі ані істоти проблеми, ані шкідливости своєї поведінки, що приносить моральну шкоду нації і державі, — університетська влада своїм рішенням поступилась перед терором вулиці. І те самісіньке зробив французький прем'єр у відношенні до терору французько - альжирської вулиці, з тією різницею, що тут сам голова уряду наразив — як недвозначно виходить з реакції міжнародної преси — на поважне захитання авторитету свого власного уряду в очах усього світу і — напевне — в очах власних соціялістичних співпартійців. В одному й другому випадку відповідальні чинники діяли проти власного переконання. І президент Алабамського університету і французький прем'єр в Альжирі напевне не солідаризувались з поглядами „своїх" демонстрантів і не схвалювали їх метод вуличної авантури. Проте, це ще гірше свідчить про брак у них цивільної відваги, щоб постояти в обороні розуму і закону проти натиску почувань і настроїв.

Американські студенти стоять куди вище від французьких колоніялістів в Африці, не кажучи вже про те, що неможливо порівнювати загальної американської публічної опінії з публічною опінією французького громадянства в північно - африканських країнах. Студенти Алабамського Університету — одного з нечисленних, де ще є сеґреґація — на окремому вічі заявились проти засобів насильства, а головну вину за ті вуличні демонстрації скинули на не-студентів, які буцім то прийшли з міста та счинили найбільшу бучу. Якщо це навіть доробльоване виправдування себе, то воно добре свідчить про американську високошкільну молодь: вона відразу відчула загальний осуд, що ним американське громадянство стрінуло події в Тускалюзі й відмежовується від тієї нечисленної групи народу, яка ще не визбулась всіх залишків анахронічних настроїв і пересудів з часів громадянської війни, які наросли були впродовж попередніх сторіч.

Нема ніякого сумніву, що остаточно в усіх університетах Америки білі сидітимуть спокійно й мирно поруч із чорними, і що в Альжирі перший голос матимуть араби, а не французи. В одному і другому випадку вулиця виступала за збереження анахронічних засад, прав і привілеїв, згідно з критерієм раси і фізичної сили. Обидві події сумні з погляду засад моралі і принципів розуму, якими єдино повинні керуватися всі, кому доручено відповідальні становища. Вулиця не раз вже перемагала, — але завжди епізодично. Будучи запереченням етики і розуму, вулиця остаточно програє.

СВЯТА ДЕРЖАВНОСТИ І СОБОРНОСТИ

В Оборн, Н. Й.

12 січня 1956 р. наш Відділ УКК при допомозі пароха громади Оборн Всч. о. Василя Осташа передав український прапор мейорові міста Оборн Гербертові Андерсенові, який того ж дня вручив голові Відділу УКК п. Павлові Пирогоничеві святочну проклямацію та назначив день 22 січня, як „Український День Незалежности", як також визначив, що український прапор буде вивішений з амеиканським прапором 22 січня на машті Сити Голл від 7 год. 45 хв. ранку до год. 5-ої вечора.

Вже о годині 7-мій рано 22-го січня почали сходитися люди коло Сити Голл, хоч було дуже холодно. Точно о год. 8-мій рано около 60 осіб зібралось перед Сити Голл. Прибув менаджер міста Джордж Трайн та члени Американського Леґіону зі станиці „Цимбрак і Фалат" з українськими та американськими прапорами. На переді ішов з американським прапорам член Відділу п. Ярослав Сокерник, за ним з українським прапором йшла Марійка Сокерник, в українському одязі. За прапорами йшли Американські Леґіонери та представник міста п. Трайн. Управа Відділу УКК в Оборн та Всч. о. В. Осташ. Далі слідували громадяни міста Оборн.

Піднесення прапорів зустріли присутні із зворушенням. Всч. о. В. Осташ відчитав молитву по англійськи, уложену спеціяльно на цей день. Після молитви п. Гарри Ковальчик (нотар та член Відділу УКК) відчитав по англійськи Універсал Соборности та Незалежности Українських Земель, який відбувся 38 літ тому. Він подякував американським леґіонерам та представникові міської управи і всім присутнім за участь в такому важливому історичному актові. Наприкінці забрав слово менаджер міста п. Трайн, який зворушеним голосом сказав таке: „Дорогі Приятелі і Сусіди! Перший раз в історії нашого міста Ваш український прапор повіває перед Сити Голл. Ми горді з того, що можемо бути учасниками такого свята, український героїчний народ перший впав жертвою червоного російського імперіялізму і тому героїчному українському народові належиться всяка підтримка для відновлення Соборної та Незалежної Української Держави. Комунізм сьогодні є не тільки Вашим ворогом, але він є сьогодні нашим найбільшим ворогом і ворогом всього цивілізованого та християнського світу. Я і більшість американців молимо Бога, щоб прийшов той день, коли на маштах ратушів українських міст будуть маяти українські прапори. Я вір'ю в те і дякую Вам, нехай Бог благословить Вас та допоможе Вам".

Так закінчилась церемонія піднесення українського прапору. О год. 9.30 рано о. В. Осташ відправив Службу Божу, в намірені українського народу та відчитав молитву по українськи, яка 19 січня була відчитана в Конґресі ЗДА. Всч. о. Лев Пеленський відчитав цю саму молитву по англійськи. О год. 7-й вечером в залі Зопорозької Січі зібралось коло 100 осіб на Святочні Сходини. Всч. о. Василь Осташ відкрив сходини та пояснив присутнім вагу Українського Дня Незалежности. Пан Андрій Рочий, член Відділу УКК виголосив довшу доповідь та відчитав Універсал Злуки та Незалежности Українських Земель в одну Соборну та Самостійну Державу. На закінчення п. Павло Пирогонич, голова Відділу УКК коротко з'ясував працю та успіхи Українського Конґресового Комітету на терені З'єдинених Держав Америки та в цілому світі і закликав до співпраці з Конґресовим Комітетом. Святочні сходини закінчились відспіванням українського гимну.

Присутній.

В Ірі, Па.

Українська громада в місті Ірі, Пенсилвенія, мабуть є найменшою у З'єдинених Державах Америки, але день Української Незалежности тут проведено вперше і ми майже не відстали від інших громад.

В п'ятницю 20 січня делеґація українців відвідала мейора міста і останній урочисто, в присутності головних службовців міської управи підписав декларацію, що 22 січня є днем Української Незалежности. Зміст цієї декларації був поміщений в обох англомовних часописах. Також кілька статтей відповідного змісту було поміщено в цих газетах. В неділю 22 січня в місцевій „Карпато-Руській" Церкві відправлялася урочиста Служба Божа в намірені Українського Народу. Лише з виставленням прапору запізнилися, бо треба було звернутися з цією справою до мейора міста принаймні за тиждень. Тут сам мейор без міської ради не може сам вирішувати подібні справи, а скликати раду вже не було часу.

Взагалі, є в цьому місці так званий Інтернаціональний Інститут, який на початку його існування був опанований москалями, але українці поступово їх витиснули, і тепер поміж національними прапорами 22 націй уміщено теж український прапор.

І. Ч.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

Бруклин, Н. Й.

„МОЛОДА УКРАЇНА" — СТАРІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ГЕНЕРАЦІЇ

Своєрідне і на терені Великого Ню Йорку рідке свято відбулося в тутешнім Українськім Національнім Домі при Гренд Стріт у неділю 29 січня 1956 р.: віддання пошани піонерам українського життя в цій громаді, що покінчили 70 років життя. Таких сеньйорів нараховано 27, а з них явилося на святі 22. Найстарший з них, Михайло Чорний — нараховує 84 роки, а наймолодших, тобто таких, що скінчили 70 років, було п'ять.

„Молода Україна" по назві й по суті — це товариство молоді, родженої у Бруклині, зорганізоване під час першої світової війни для плекання спорту. Тридцять років залишило свій слід на цих „молодцях", їх було колись 42, а на святі явилося 28. Головою цього товариства це недавній містопредсідник УНСоюзу, п. Йосип Лисогір. Предсідник комітету свята — це відомий широкій громаді гром. М. Тараска. Організатором свята й товстмастром-господарем був відомий місцевий і на ширшому терені заслужений громадянин — Юліян Павчак. Касир „Молодої України" Андрій Канюка зберігає давніх 400 дол., які дали нагоду давнім членам зійтися разом для вирішення, що зробити з грішми. Рішено відновити діяльність „Молодої України" — відданням пошани своїм батькам.

Програма була дбайливо складена і дбайливо переведена. Був бенкет, на який явилося 320 осіб. Впорядчики „Молодої України" ввели під оплески гостей цілу компанію сеньйорів на призначене підвищене місце перед президією. На сцені уставлений хор під керівництвом Лева Рейнаровича і оркестра Н. Врубля. Пані Полиняк-Лисогір відспівала американський гимн, п. Тараска привітав гостей, представив господаря Павчака, місцевий парох о. В. Андрушків провів молитву, п. Лисогір вияснив ціль свята, господар вітав кожного старшого його іменем — а це була важлива хвилина. Хор відспівав цілу низку коляд, під час вечері грала оркестра, після вечері склав знаменито обдуманий привіт іменем Українського Конґресового Комітету п. Юлій Ревай, опісля були сольоспіви пані Лисогір і Рейнаровича і дует їх обоїх. Перед закінченням промова д-ра С. Демидчука. В антракті „Молода Україна" вручила о. Парохові стодоляровий чек на будову місцевої школи. Кінець: радісне „Ще не вмерла" і заклик, щоб влаштувати таке свято наступного року.

С.

Филаделфія, Па.

Підготовка Річниці Гол. От. С. Петлюри.

Дня 11-го лютого ц. р. Товариство Прихильників УНР у Филаделфії скликало всі громадські організації міста для створення Комітету по вшануванню 30-ї річниці трагічної смерти Голови УНР і Головного Отамана Симона Петлюри. На сходини прибули представники таких організацій: Товариство Прихильників УНРеспубліки, Українського Народного Союзу, Українського Робітничого Союзу, ОББУА, СУНД-у, ОДУМ-у, Літ. Мист. Клюбу, ОДВУ, та Української Радіо Програми. Після короткого обговорення справи, обрано Комітет в такому складі: інж. П. Панасюк, адв. Т. Свистун, А. Шекерик, В. Басюк і від ОДУМ-у п. Лимаренко.

Комітетові доручили розпочати підготовчу працю і скликати всі інші організації міста на день 24 лютого в Клюбі Горожан на 7.30 веч. і до цього часу підготовити програму святочної Академії. Вирішено теж прохати всі організації міста стриматись на час Академії з будь-якими імпрезами.

З. Д.

Наукова Конференція НТШ присвячена темі „Картографія України"

В суботу дня 28 січня ц. р. відбулася в домі Наукового Товариства ім. Шевченка в Ню Йорку місячна Наукова Конференція присвячена темі „Картографія України". З доповідями на цій конференції виступили: проф. Володимир Січинський, ред. Богдан Кравців та проф. Григорій Колодій (остання доповідь була прочитана д-ром Юрієм Фединським).

„Поступ картографії України XVI-XVIII сторіч"

Доповідь В. Січинського на таку тему дала загальний образ розвитку картографії тих европейських мап, які охоплюють територію України. Починаючи від „Мапи Світу" Птолемея з II стол. по Хр., автор подав відомості про мапи Середньовіччя, італійські мапи XIV-XVI стол. і новітні XVI стол. Торкаючись питань геодезійного міреня та їх поступу в XVI-XVIII стол., В. Січинський спинився на удосконаленнях кінця XVI стол., способів астрономічного означення та тріанґуляцького мірення, спинився над мапами України Боплана та значення тріанґуляційного мірення Деліля. Систематизуючи всі досі відомі мапи з територією України XVII-XVIII стол., доповідач поділяє їх згідно тим удосконаленням геодезійного мірення, які наступили в тих століттях. Автор також спинився над розвитком картографії на Україні в козацьких часах, зокрема доби гетьм. І. Мазепи і кінця XVIII стол. В 1779-1781 рр. були переведені нові точні геодезійні поміри Комісією „Малоросійської колеґії", яка складалася з українців — 20 бунчукових та військових товаришів і канцеляристів на чолі з генерал - поручником А. Милорадовичем. Цією працею, скористалася Російська Академія Наук, видавши в 1786 році такі мапи, як працю „російських" вчених.

„Перші мапи з назвою Україна і перші мапи Дніпра і Дніпрових порогів"

У своїй доповіді на подану в заголовку тему встановив доповідач — Богдан Кравців, що першою друкованою мапою з назвою Україна була видана 1613 року в Амстердамі голляндським картографом Вільгельмом Блавом і потому кілька разів перевидавана мапа Литви, що її авторство приписувано колись князеві Христофорові Радивилові (1549-1616) й автором якої насправді, як встановили досліди, був Томаш Маковський (1575-1620?). На цих мапах правобережна Україна між Росією і Дніпром названа "Wolynia Vlterior quae tum Vkraina tum Nis at aliis vocitatur" („Волинь потойбічна, що її називають одні Україною, і другі Низом"). Такий же надпис повторений на мапах Угорщини, виданих картографами Фішерами (ок. 1650 р.) і голляндським картографом Карлом Аллярдом (кінець 17 ст.), які охоплюють територію південно-західньої України, неохоплену вище згаданою мапою Литви й автором яких міг бути також Маковський. Цей же Маковський був автором першої мапи Дніпра і Дніпрових порогів, початково як вставки на великій мапі Литви з 1613 року, і потому, починаючи з 1635 року, видаваної на окремому листі і з окремим заголовком. Цю мапу Дніпра деякі дослідники (Ляскоронський, Крип'якевич та інші) приписували Бопланові, хоч вона нічого спільного з картографічними працями Боплана не має.

В дальшому доповідач дав огляд мап України Ґільома Левассера де Боплана, який фактично увів назву Україна в західньо - европейську картографію і науку і який своїми мапами (великою спеціяльною мапою України на 8 листах, виданою 1650 р., генеральною на одному листі і чотирма обласними мапами) поклав основи до картографії України в другій половині 17-го і в цілому 18-му сторіччі. Боплян був теж автором трьох окремих мап Дніпра (від Києва аж до Чорного моря), що були влучені до передруків і перекладів більшої частини його „Опису України" у „Великому (11 до 12-томовому) Атлясі" Йогана Блава, який друкувався в Амстердамі в рр. 1659—1672 мовами французькою, латинською, голляндською, еспанською та німецькою. Ці три мапи Дніпра були зведені спадкоємцями Блава на один лист і в такому вигляді ця Бопланова мапа Дніпра і Дніпрових порогів була влучена до „Англійського Атлясу" Мозеса Пітта, виданого в 4-ох томах у Лондоні в 1680—1683 роках.

Наприкінці своєї доповіді Богдан Кравців дав огляд мап України французького картографа Ніколя Сансона, старшого (1600—1677), який крім мап Польщі з окремо визначеною територією України і з назвою Україна видав теж п'ять обласних мап України, зроблених здебільша за мапами Боплана. Ніколя Сансон був тим, що увів в західньо-европейську картографію пізніших десятиріч аж по другу половину 18-го сторіччя назву „Україна — край козаків".

Свою доповідь, опрацьовану на підставі зібраного ним великого картографічного матеріялу (праці 72 картографів), ілюстрував Б. Кравців оріґінальними мапами Радивила - Маковського, Боплана, Сансона та інших.

„Топографічні мапи сучасної України"

Третя з черги доповідь проф. Григорія Колодія займалася з'ясуванням питання, як територія України опрацьована картографічно в 19 і 20 стол. Доповідач зреферував, які топографічні карти російські, австрійські й румунські, і також німецькі в тому часі видано, в яких поділках, в якому виконанні і в яких проєкціях. Зокрема спинився над працями Геодезійного Управління самостійної Української Держави та над вислідами цих праць. З новіших часів зреферував також польські й совєтські топографічні мапи з точним заподанням, які території вони покривають. Згадав також про дуже точні пляни вугільних і нафтових теренів України.

Після доповідей відбулася коротка дискусія, в якій забирали голос присутні члени Н. Т. Ш. та гості, м. ін. д-р С. Демидчук, який теж демонстрував низку мап із своєї збірки мап України.

ЮВІЛЕЙ ЖЕРТВЕННИХ ГРОМАДЯН

Атанасій і Анастазія Білоусн відзначили дня 15 лютого ц. р. 50-річний ювілей їхнього вінчання, уділеного їм Впр. о. деканом А. Лотоцьким дня 15 лютого 1905-ого року в Тростянці, пов. Бережани. Атанасій роджений дня 16 січня 1879 року і прибув до ЗДА в 1908 році. Його дружина Анастазія, роджена 30 червня 1890 року, прибула до Літл Фоллс у ЗДА в 1912 році. З 1917 року живуть обоє в Дітройті, Миш. Тішаться не тільки двома доньками, але вже й чотирма онуками. Належать до парафії Непорочного Зачаття Пречистої Діви Марії і є прикладними членами 20-ого Відділу Українського Народного Союзу „Згода" в Гемтремку, Миш. З нагоди своєї великої річниці зложили Шановні Ювіляти 10 дол. на УККА і 10 дол. на пресовий фонд „Свободи".

ВИКОНАЛИ СВІЙ ОБОВ'ЯЗОК

У цій рубриці друкуємо з признанням і подякою імена тих громадян, що прислали свою пожертву на фонд дитячого журналу „Веселка".

СПИСОК Ч. 53

Д. Н. Кефор, Покіпсі	$ 5	М. Пендак, Ембрідж	2
С. Митросевич, Клівленд	4	О. Стельмах, Балтімор	1
Д-р Б. Гарасимів, Річмонд	4	А. Лех, Ню Брансвік	1
В. Тринчук, Монро	4	П. Брагар	1
М. Бугай, Балтімор	4	С. Купікевич, Глестонбюрі	1
А. Лищан, Ню Гейвен	3	М. Гумен, Джерзі Сиrі	1
Д-р М. Мандзик, Рачестер	3	А. Іванічка, Гадлей	1
Н. Левіс, Трентон	3	Н. Москаль, Спрінґ Валлей	1
А. Чорний, Балтімор	3	Т. Ковальчик, Сеймор	1
Т. Чорний, "	2	І. Петрищин, Джерзі Ситі	1
П. Блідий, Шикаґо	2	П. Маршалюк, Шикаґо	1
А. Лісікевич, Дітройт	2	І. Ориняк, Нюарк	1
Я. Муляр, Арлінґтон	2	М. Поливка, Клівленд	1
Д. Малик, Йонкерс	2	М. Полосенко, Міннеаполіс	1
Г. Розіємійко, Ню Йорк	2	М. Кульчицький, Шикаґо	1
С. Телеп, Савтпорт	2	Г. Каряка, Шикаґо	1
М. Костів, Говпвел Джкш.	2	М. Гнатьо, Розел	1
Р. Тепок, Форт Вільям	2	А. Сусла, Блекстон	1
Н. Жежелевська, Бруклин	2	Р. Цьох, Шикаґо	1
М. Мушенський, Йонґстави	2	З. Гурянський, Рачестер	1
П. Андрущак, Міннеаполіс	2	С. Герловський, Фила.	1
І. Лозарчик, Асторія	2	М. Лопацанський, Перт Амбой	1
Т. Стельмах, Бутте	2	А. Литвинець, Вунсакет	1
Т. Малик, Фила.	2	В. Найдок, Фреквіл	1
І. Горошко, Шикаґо	2	П. Клубчак, Савтпорт	1
Г. Рубаш, Шелтон	2	Г. Петренко, Долґвіл	1
С. Стадник, Шикаґо	2	І. Чайковський, Дітройт	1
М. Болоний, Бріджпорт	2	І. Форшовський, Йонкерс	1
П. Федорців, Міннеаполіс	2	М. Литвиненко, Флінт	1
М. Ганевич, Вудбрідж	2	М. Ґейда, Озон Парк	1
О. Генсуровський, Міннеаполіс	2	П. Березюк, Депю	1
В. Питльований, Лансінґ	2	А. Лемчук, Шикаґо	1
І. Стахура, Йонґстави	2	Д-р М. Хиляк, Джерзі Ситі	1
Д-р Г. В. Сороковський, Сан Франціско	2	Куцінський	1
М. Убогий, Дітройт	2	В. Голота, Гартфорд	1
А. Гула, Асторія	2	М. Яцишин, Шикаґо	1
А. Джула, Ембрідж	2		

Разом $ 126.00

ІНСТИТУТ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ СССР ВІДМОВИВСЯ ВІД ОБМІНУ ВИДАННЯМИ З СОВЄТСЬКОЮ АКАДЕМІЄЮ НАУК

Фундаментальна Бібліотека Суспільствознавства при Академії Наук СССР (Москва) в листі з 6 грудня 1955 р. запропонувала Інститутові для вивчення СССР у Мюнхені встановити обмін публікаціями, пропонуючи за це ряд совєтських видань.

Наукова Рада та Дирекція Інституту на спільному засіданні 16 січня 1956 року всебічно обміркували пропозицію Бібліотеки при Академії Наук СССР і вирішили жадних стосунків з совєтськими установами чи їх представниками не нав'язувати, а тому пропозицію Бібліотеки совєтської Академії Наук залишити без відповіді.

В повідомленні, виданім з цього приводу, провід Інституту інформує, що Інститут не бажає втримувати зв'язків з совєтськими установами, бо він „є вільною корпорацією учених, які виемігрували з СССР з політичних причин, його члени та наукові працівники не лише не визнають ідеології совєтських учених, але поборюють у своїх публікаціях, викриваючи її псевдонауковість і шкідливість для науки. Тут, у вільному світі, члени і співпрацівники Інституту користуються повною свободою досліду та публікацій своїх висновків, у яких викривають антинародну суть влади СССР та наявної там системи.".

ВІНЧАННЯ РЕДАКТОРА „СТУДЕНТСЬКОГО СЛОВА" ВОЛОДИМИРА СТОЙКА

Мирослава і Володимир Стойки

Дня 28 січня ц. р. відбулося в українській католицькій церкві св. Юра у Ню Йорку вінчання гол. редактора додатку до „Свободи" п. н. „Студентське Слово" п. Володимира Стойка з панною Мирославою Грендис, студенткою Гантер Каледжу.

ПРОФ. ЗЕНОН ХРАПЛИВИЙ В НЮ ЙОРКУ

Від 27 січня до 4 лютого б. р. перебував в Ню Йорку наш відомий науковець - фізик д-р проф. З. Храпливий з університету в Ст. Луїс, Мо.

Він брав участь у з'їзді фізиків-науковців Америки, що відбувався в готелі НюЙоркер, в присутності 3,000 учених. При цій нагоді він відвідав НТШ, УВАН та УКК-т, а в п'ятницю 3 лютого загостив до Літ.-Мистецького Клюбу на його щоп'ятницеву програму.

КОРОЛЕВА ЄЛИСАВЕТА МІЖ ПРОКАЖЕНИМИ

Під час своєї подорожі по Ніґерії (Африка) королева Єлисавета II відвідала колонію прокажених в Енуґу. На фото 12-літня Йонатан, що її „адоптував" чоловік королевої князь Единбурґу.

БРОДИ СЬОГОДНІ

Броди, старе історичне місто, про яке вже згадується в „Літописі Временних Літ...', а в новіших часах в історії боїв Української Дивізії, у своїй тисячолітній історії переходило різне.

Як воно виглядає тепер? Переписую точно з листа, який надійшов окружною дорогою.

„Після мого особистого підрахунку, залишилось ще дві третині міста, а решта лежить в руїнах. Чотири місяці стояв тут фронт і нічого не щадив. З дороги зі Смільна ти побачив би купи грузів та ям, порослих високим бур'яном. Ці купи — це руїни розбитих домів, а ями — це колишні льохи, які були під кожним домом, а про які я ніколи навіть не думав. Це було торговельне місто і всі склади містилися в тих льохах. Одним з трьох будинків, які ще стоять — є жидівська синагога. Під нею тепер ніхто не стоїть, ніхто її не оплакує, ніхто в ній не молиться, бо всі лежать в братській могилі в лісі Шнеля і за окописьком в березовім лісі.

В колишнім ринку від сторони Підзамча нема домів. В середині ринку, де були колись крамниці, ростуть дерева, квіти. Розставлені лавки для відпочинку і поставлений пам'ятник Сталіну. На розі ринку й вулиці Залізничої, тепер Дзержинського, є майданчик, засіяний травою і засаджений квітами. Залізнича стація розбита, але літом 1954 року розпочато будову нової. На вулиці Лешнівській, тепер Івана Франка, нашу церкву відремонтовано, вона як і мала церква, стоять такими як раніше. Золота вулиця переіменована на вулицю Леніна. В парку „Райківка" знято пам'ятник Коженьовського, а поставлено пам'ятник Леніну. Вежу з годинником розвалено. Вулиця Костельна переіменована на вулицю Сталіна. Польський костел закритий, бо поляки переселились в Польщу. Вулиця Львівська переіменована на вулицю 17 Вересня. Музичний Дім, де колись заїздив Український Театр Стадника, розвалений. Товариство „Основа" зліквідоване. Гімназію відновлено ззовні і вставлено нові підлоги і сходи в середині.

В колишній Українській Бурсі приміщене НКВД".

П. Д.

Нові видання

ЖУРНАЛИ

● **Біолетень** Українського Національного Об'єднання, Філія Монтреал. Неперіодичне видання. Різдво 1956. Монтреал, 1956, ст. 26 (Цикльостиль).

● **Честерський Лис Микита.** Ч. 4 (10), жовтень 1955, ст. 7. Честер, Па, 1955. (Цикльостиль).

● **Поштові Вісті.** Ч. 6 (17), листопад 1955. Мюнхен, 1955, ст. 16. Видання Поштового Відділу УНРади під редакцію Г. Ткаченка (Цикльостиль).

● **Kultura,** Szkice. Opowiadania. Sprawozdania; Styczeń, Paryż, 1956, str. 160.

● **Ювілейний Листок.** Виданий з нагоди 30-літнього існування 204 Відділу УНС-у в Ню Йорку. Ню Йорк, 1956, ст. 4.

● **Наше Життя.** Рік XIII, ч. 1. Січень 1956. Видає Союз Українок Америки. Филаделфія, 1956, ст. 32.

● **Світло.** Католицький журнал для українського народу. Рік XIX, ч. 2 (398). Лютень 1956. Торонто, 1956, ст. 48.

● **Бібльос.** Журнал бібліографії, критики і рецензій. Рік 2 ч. 2 (10). Лютий 1956. Ню Йорк; 1956, ст. 16. (Цикльостиль).

● **Вільний Український Робітник.** Місячник. Орган Українського Відділу Професійного Союзу ФОРС Уврісв. Париж, грудень 1955; ч. 12 (45), Париж, 1955, ст. 10. (Цикльостиль).

ВСЯЧИНА

МОЖНА ФОТОГРАФУВАТИ ДНО ОКЕАНУ

Д-р Гаролд Е. Еджертон винайшов фотографічну камеру, якою можна буде фотографувати все те, що знаходиться на дні океану, бо вона зможе витримати тягар води в найглибших місцях океану. Д-р Еджертон працює при Массачусетському Інституті Технології при допомозі Крайового Географічного Товариства. Цей науковець випробував також найлонову линву, на якій може спускати в воду цю свою фотографічну камеру, яка важить сто фунтів разом із електронічною лямпою.

АСТРОНОМИ ТВЕРДЯТЬ, ЩО ЗЕМЛЯ ХИТАЄТЬСЯ

Англійський астроном д-р Томас Голд твердить, що наша земля, крім звичайних оборотів довкола своєї осі і сонця, ще й хитається час від часу, а це діється тому, що гори і цілі континенти підносяться або опадають. Цей самий астроном твердить, що це саме діється з нашим місяцем і деякими плянетами, головним чином із Венерою і Меркурієм. Єдина річ, яка надає землі стабільности це те, що вона не зовсім куляста. На рівнику землі знаходиться випуклість, яка має природну тенденцію стояти перпендикулярно (прямовисно) до осі, довкола якої земля крутиться.

ТРОПІЧНА ГАРЯЧКА МАРШУЄ НА ПІВНІЧ

Директор Панамериканської Санітарної Організації д-р Фред Л. Сопер повідомляє, що тропічна гарячка (з жовтяницею), яка виникла в тропічних джунґлях, посувається щораз далі на північ. В 1953 році вона дійшла вже до Гондурасу, а тепер легко може дістатися до Мехіко, де її не було вже від 30-ох років. На цю недугу хворіють звичайно мавпи, але на неї можуть хворіти й люди. В 1948 році на цю недугу хворіли люди в Панамі, набравшися її від мавп при допомозі комарів.

ПОМЕРЛА ПАНІ КОГОВ, ЯКА БУВШИ БАБУСЕЮ, ВЧИЛАСЯ ЛІТАТИ

В Ню Йорку в шпиталі св. Луки померла пані Едіт Рубідж Когов, яка у віці 61-ого року почала вчитися літати, бувши вже бабусею. Вона мала 75 років, і ще в 1954 році керувала літаком, належачи до групи летунок, які мали виконувати летунську службу під час негайної необхідности. Під час першої світової війни працювала в Американському Червоному Хресті, а пізніше була членом Республіканського Жіночого Клюбу в Ню Йорку.

КИТАЙЦІ ВІДЗНАЧИЛИ 4654-ИЙ НОВИЙ РІК

Китайці в Ню Йорку відзначили своє найбільше свято — Новий Рік, який за їхнім календарем є 4654-им роком. В китайській дільниці відбувалася парада, танці і запалювання феєрверків, які, згідно з китайським віруванням, відганяють злих духів — демонів. Програму виконувало 300 осіб, а цій параді приглядалося коло 20,000 осіб.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ УНС

ПАТЕРСОН, Н. ДЖ. — Місячні збори Т-ва ім. Т. Шевченка Відд. 64 відбудуться в суботу, 18-го лютого, о год. 7:30 веч. при Майн вул. у п. Вінярського. Просимо всіх прийти на збори. — І. Бурний, секр.

ВУНСАКЕТ, Р. АЙ. — Місячні збори Т-ва Запорозька Січ, Відд. 206, відбудуться в неділю, 19-го лютого, в параф. залі при 74 Геррис Еве., о год. 1-ій попол. Просимо всіх членів прибути, будуть важні справи до обговорення і до полагодження. Заразом пригадуємо членам, що місяць лютий є короткий і тому то треба щоб кожний член вирівняв свої вкладки до УНСоюзу найдалі до 25. — І. Кокольський, секр.

МАГАНОЙ СИТІ, ПА. — Т-во Запорозька Січ Відд. 305 повідомляє членів, що місячні збори відбудуться в неділю, 19-го лютого о год. 1:30 пополудні. Обов'язком кожного члена явитися на цих зборах, будуть дуже важні справи до полагодження і кожний має заплатити свої місячні вкладки. Прийдіть і приведіть зі собою нових членів і дітей до УНСоюзу. — М. Гентош, фін. секр.; Я. Семенюк, предс.; Н. Баток, кас.

ПАСЕЙК, Н. ДЖ. — Т-во ім. І. Франка Відд. 97 повідомляє своїх членів, що місячні збори відбудуться в неділю, 19-го лютого, о год. 2-ій попол., в приміщенні шкільної залі укр. правосл. церкви при 45-47 Hope Ave. Присутність всіх членів обов'язкова. — П. Величко, рек. секр.

НЮ ГЕЙВЕН, КОНН. — Повідомляється всіх членів Т-ва „Любов" Відд. 370, що місячні збори відбудуться в неділю, 19. лютого, зараз по спів. Богослуженні, около 11:45 передполуднем. Збори відбудуться в церковній залі при 127 Парк Ст. Просимо всіх членів, які мають залеглість вирівняти свої вкладки бо цего місяця поступаємо остро і член, що залягатиме з вкладками, буде суспендований. — В. Гіна, секр.

Господарські Вісті

ЗБІЛЬШУЮТЬ НА ДВА ЦЕНТИ ЦІНУ ВІД ФУНТА КАВИ

Деякі гуртівники продажу кави повідомляють, що підуть слідом Генеральної Харчової Корпорації і збільшать на два центи ціну від фунта кави. Фірми „Стандард Брендс" і „Алберт Елерс" мають збільшити ціну на каву з 91-го цента до 93-ох центів. Фірма „Чак Фулл О'Натс Коффі" має продавати каву по 96 ц. замість дотеперішніх 94. Роблять це тому, бо подорожчала кава в Колумбії і Центральній Америці.

● **Д-р Семюел Шеппeрд,** який відбуває досмертну кару за вбивство своєї вагітної дружини в тюрмі в Колумбусі, Огайо, працює як санітар в тюремному шпиталі. Він міряє хворим пульс та температуру і робить рентґенівські світлини. Але оперувати хворих йому не вільно, хоч це — його спеціяльність.

Посмертні Згадки

ІЛЬКО СОЛОМЧАК, член Т-ва Запорозька Січ Відд. 388, в Честер, Па., помер несподівано на удар серця 16-го грудня 1955 р., в 69 р. життя. Покійний походив зі села Макрини, пов. Самбір Новий. Вступив до Союзу 1923 р. Полишив в смутку дружину Розалію, 5 дочок Анну, Марію, Олену, Людвіку і Розалію і 5 внуків. Похорон відбувся 20-го грудня з похорон. заведення до Укр. Правосл. Церкви Преч. Діви Марії при участи Родини, Членів, Парафіян і Громадян У. Н. Дому. Покійного поховано на вічний спочинок на цвинтарі Lawn Craft. — В. Й. П.!
С. Воловиняк, секр.

ЕВДОКІЯ ЯВОРСЬКА, членка Т-ва Запорозька Січ Відд. 388 УНСоюзу в Честер, Па., упокоїлася в Бозі 22-го січня 1956 р. по короткій недузі. Покійна походила з села Звижова, пов. Сколє, Україна. Полишила в смутку мужа Йосифа і 5 синів Михайла, Івана, Стефана, Петра, Гриня і дочку Анну з мужом, 4 внуки, сестру Калину Тершак з родиною. Похорон відбувся 26-го січня з похорон. заведення до укр. правосл. церкви Преч. Діви Марії при участи Родини, Членів і Парафіян. Поховано на цвинтарі Lawn Craft. — В. Йй П.!
С. Воловиняк, секр.

АДАМ МУДРИЙ, довголітній член Б-ва св. І. Хрестителя Відд. 411 УНСоюзу в Олд Фордж, Па., упокоївся в Бозі по тяжкій і довгій недузі 3-го лютого 1956 р. проживши 74 роки. Покійний родився 1882 р. в селі Супрунівка, повіт Скалат, Зах. Україна. До Америки приїхав 1905 р. Полишив в смутку дружину Гелену, сина Михаїла, 3 доньки Марину, Гелену, Ольгу і 3 внуки. Похорон відбувся 7-го лютого з дому жалоби до укр. церкви св. Арх. Михаїла і на парафіяльний цвинтар того ж імени в Скрентон, Па. — В. Й. П.!
Т. Чафай, секр.

ТАРЗАН, ч. 3619. Боротьба з пожежою.

Катастрофа загрозила плянтації, коли один із Лазарових змовників підпалив головний будинок. Заалярмований Голт побіг рятувати Люсію.

Затривожений Тарзан переміг найближчого противника...

А тоді кинувся до будинку з помпою, де розмотав велику пожежну кишку,